

P. 11
34

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ
Fond „G.T.K.”

An. VI, Nr. 1—2

IANUARIE-FEBRUARIE, 1940

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă
Apare lunar sub auspiciile Asociației învățătorilor
din Județul Neamț

Cheile Borca — (Neamț)

Redacția: Școala Normală de Învățători — Piatra-Neamț

352
14584

Fondatori: C. Luchian, V. Gaboreanu, V. Scripcaru, Eufr. Manoliu, V. Andrei, C. Turcu, Alex. Gheorghiu, M. Avadanei, D. Hogeia, T. Macovei, M. Stamate, I. Rafail, I. Stroia.

Comitetul de conducere: I. Radu, V. Țăranu, M. Avadanei, Gr. M. Vlad, V. Dobrescu, Cl. Dobre, C. T. Pricop, V. Gaboreanu, V. Scripcaru, Eufr. Manoliu, S. Purice, C. Turcu. Th. Ursu, Vultur-Orendovici și Neculai Volmer.

Au mai achitat abonamentul pe 1939: G. T. Kirileanu, Panait Criveț, I. Radu, Arist. Teofănescu, Const. Teodorescu, Mih. Rotaru, Pr. T. Borș, Gr. Vlad, P. Butnaru, V. Sumanaru, Vas. Florea, Gh. Popescu, A. Papadami, I. Timofte, Maria Dimitriev, Alexandrina Tarhon, Elena Bogdan, Elis. Gheorghică, Elena Ghindaru, Mar. Dumbravă, Nat. Livezeanu, Eug. Năvodaru, Zenobia Zugrăvescu, Mar. Petrescu, Ecat. Nourescu, Aurelia Manoilescu, Aurora Turcu, Florica Dorohonceanu, Nat. Popovici, Aurelia Miron, Virginia Adamescu, Eufr. Manoliu, El. Filimon, Florica Popa, El. Nistur, Zoe Focșa, El. Criveț, Eleon. Lefter, Ludmila Florea, Reasilvia Andronic, V. Dabija, Corina Duiculescu, Pr. C. Mihăilescu, Profira Dorneanu și El. Aricov-Vlad, toți din Piatra-Neamț. Grigoriță Hristu-Caracal; Augustin Țăranu-Dorna; Pr. Ernest Ionescu-Alba Iulia și M. Lămătic Negrești-Neamț.

Soșta Redacției

1) Abonamentele se încasază de d-l inștit. Gr. Vlad, casierul Asociației învățătorilor.

2) Cine reține de două ori revista se consideră abonat.

3) Trimiterea revistei la Academie și Universități cade numai în sarcina Tipografiei.

4) Cantina școlară din anexa Dărmănești funcționează sub auspiciile Căminului cultural „Gh. Asachi“.

5) Cantina școlară dela Grădina nr. 4 este susținută de directoarea școalei, D-na Elena Pr. Criveț.

6) Mai toate școlile au cantine. Mai greu este de venit în ajutorul anexelor depărtate, ca Văleni și Ciritei.

7) Biblioteca dela Căminul cultural „V. Conta“, condusă de d-l prof. Victor Țăranu, stă la dispoziția membrilor Căminului.

Apostolul

Revistă didactică și literară

Apare sub auspiciile Asociației învățătorilor
din Jud. Neamț

Director: PROF. VICTOR ȚĂRANU

Cuvânt înainte

Cu numărul de față pășim în al 6-lea an de existență. Cititorii care ne-au urmărit și-au putut forma convingerea că am depus toate eforturile pentru asigurarea unei bune publicații nemțene. Revista tinde să corespundă și unor cerințe mai pretențioase și să păstreze totuși caracterul regional. Colaboratorii ne-au trimis totdeauna articole serioase și de aceea revista a fost primită cu simpatie și în cercurile mai înalte.

Ne dăm seama că nu o citesc prea mulți nici chiar din abonați, pentru că trăim și vremuri pline de îngrijorare, dar tot atât de bine ne dăm seama că, pentru unii, revista aceasta este utilă; pentru alții, este o împăcare. Pe lângă toate acestea, în paginile acestei publicații se împletesc gânduri atât din lumea intelectualilor maturi, cât și din lumea școlarilor, care toți se găsesc pe aceleași meleaguri nemțene.

Sprijinul material îl dau învățătorii județului și normaliștii: cei dintâi cu 80 lei anual, ceilalți cu 50 lei anual. Este un sacrificiu pe care noi îl apreciem și de aceea ne silim să corespundem cu munca noastră desinteresată.

Nu ne refuză nici altă lume și tocmai de aceea ne sfîim ca să ne adresăm prea mult tuturor acelor pe care-i știm că ne pot oricând veni în ajutor.

Ne mai bucură faptul că suntem și invidiați de câteva persoane care s'au manifestat și în scris, ca să ne ghiontească gratuit. Și asemenea scrisori constituie un document și pentru noi și pentru posteritate. Tot documente constituie și două reviste refuzate, și altele trei întoarse după ce trei ani nu s'a plătit abonamentul.

Este firesc ca atunci când scoți peste 600 exemplare dintr'o revistă și peste 300 de extrase ale școlarilor, după o muncă migăloasă, pe lângă mulțămirea mare a datoriei împlinite să simți ghimpele care vrea să te înțepe cât mai veninos din umbră.

Dar cine din câți au fost preocupați și de asemenea îndeleticiri, a fost cruțat de vreo ironie sau de vreo lovitură.

Iată de ce, drept răspuns pentru fiecare, pășim în al șaselea an de viață a unei publicații nemțene, într'o vreme de „griji și suspinuri“ dar și de plăcută zăbavă, cum atât de înțelept se cerea cronicarul

Apostolul

Credință și muncă pen- tru Șară și Rege

Iată deviza noastră, deviza neamului nostru, temeinicia existenței noastre.

Credința. Prima virtute în Creștinism ; deci prima virtute în viață.

Prin credință ajungem să ne învrednicim a ne împărtăși din ajutorul divin, înălțându-ne prin ea până la Dumnezeu. Credința, cum spune Sf. Apostol Pavel, este adevărarea lucrurilor nădăjduite și dovedirea celor nevăzute.

Drept urmare, aci pe pământ, prin credință în ajutorul divin, care vine să ne întărească puterile noastre, putem muta munții din loc.

Cred în puterile mele, cred în neamul meu, cred în rostul meu pe pământ, pornesc atunci la fapte, înfruntând furtuna, înfruntând greul. Credința mea îmi dă mântuirea mea.

Dar, spune Apostolul Iacov : „Ce folos, fraților, de va zice cineva că are credință dar fapte nu are ? Poate credința singură să-l mântuiască ? Căci precum trupul fără suflet este mort, tot astfel este moartă și credința fără fapte“.

Credința noastră trebuie să ne lumineze fapta. Fapta noastră este munca noastră de toată clipa, de tot ceasul, de toată viața.

Munca este singura ocrotitoare a omului.

Munca cinstită, dusă eroic în tăcere și sinceritate, îndreaptă omul pe adevăratul drum al menirii lui în lume.

Creștinismul, repunând pe om în legătură cu Dumnezeu Tatăl, îl și valorifică prin munca și credința lui.

Munca, luminată de credință, este binecuvântarea divină asupra omului.

Dar credința și munca în zadar sunt ele, dacă nu au și cadrul natural, în care să se desfășoare.

Iată atunci, că la un moment când credința și munca își pierduseră noima în viața noastră socială, iar fiii neamului acestuia ajunseră năimiți, apare Marele Rege Carol al II-lea, care, ca un cunoscător profund al vieții noastre sociale și na-

ționale, ne regăsește și redă cadrul natural al muncii și credinții noastre, și anume: Țara și Regele.

Spune Apostolul Pavel că „Dumnezeu a împărțit pe oameni în neamuri și le-a dat lor țări, ca oamenii să-l caute pe Dumnezeu“.

Atunci ce muncă mai sănătoasă ar fi pentru noi, dacă nu aceea închinată operii lui Dumnezeu, Țării noastre în care trăim și prin ea, găsind pe însăși Creatorul nostru. Nicio muncă nu poate fi de folos, decât aceea care este dusă numai și numai pentru țara aceasta, în care respirăm aerul cel sănătos, în care avem același soare, în care ne zac bunii și străbunii noștri, în care ne-am născut noi și ne ducem copilăria și întreaga viață.

Marele Străjer fixează salvator drumul credinții și muncii noastre, când spune: „Noi credem în putere și drepturile de viață ale Românilor; noi credem că tot ceea ce au clădit cu atâta râvnă înaintașii noștri este temelie pe care trebuie înălțat sufletul nou al României viitoare. Străjerii au scris în crezul lor primatul muncii, primatul propășirii neamului prin tot ceea ce e sănătos în poporul nostru“.

Dar munca închinată neamului, țării, este închinată în același timp și simbolului unității acestei țări, anume Regelui.

După tot trecutul nostru, după toate manifestațiunile temeinice sufletești ale Românului, vedem că el nu numai că ține la conducătorul său suprem, la Rege, dar este un neînfrânt dinast. Pentru noi Români, tronul este o instituție ocrotită de Dumnezeu, iar fiecare dintre noi îi este un adevărat și credincios slujitor. Jurământul pe care-l depunem, jurând supunere Regelui, este un jurământ nu de simple vorbe, ci unul de suflet. Când depunem jurământul, în adâncul sufletului nostru suntem complet stăpâniți de instinctul național și confundați cu însăși viața neamului acestuia, care vrea să trăiască și să fie o cinste a geniului uman.

Regele nostru duce în spatele său toată gloria trecutului, iar în sufletul său tote virtuțile voievozilor noștri. El este simbolul unității noastre naționale, iar noi, fiii credincioși ai țării, care știm să murim pentru unitatea țării și neamului, știm să ne jertfim și pentru scumpul simbol al acestei unități.

Iată profunditatea devizei noastre, în lumina căreia se face pregătirea viitorilor conducători ai tineretului țării noastre, la centrele străjerești.

Dar, întreagă această viață nouă, dusă pe linia sănă-

toasă a neamului nostru, poate că nu am fi avut norocul să o avem astăzi, dacă destinul cel nepătruns al nostru nu ar fi adus în fruntea tuturor Românilor pe Marele Rege Carol II, demn urmaș al unui întreg șir de Domni și Regi.

Suntem țara în care, sub faldurile falnicului nostru tricolor, se înalță biserici cu aceeași tinerețe ca în primele timpuri ale creștinismului. Alături de o armată ce impune respect astăzi, alături de școlile cele mai înalte și bine conduse, alături de o nouă și temeinică orânduire a ordinii publice în țară, alături de șantierele de lucru ce schimbă fața țării pe zi ce trece, vedem că sub aceeași înaltă oblăduire a tronului, lucru unic în lume astăzi, se tipărește biblia în limba curată ca un fagure de miere a neamului nostru.

Iată Regele nostru, pe care istoria îl situiază între marile genii ale neamului.

Din aceeași prevedere și pătrundere genială a vieții sociale și naționale, tineretul țării își găsește astăzi adevărata sa încadrare în marea instituție a Străjii Țării.

A fi comandant străjer în Straja Țării nu este o simplă dorință sau bucurie; este marea chemare a Regelui, pentru binele Țării.

Este oare vreunul care să nu răspundă la această chemare mântuitoare, când noi un Dumnezeu în cer avem, un Rege pe pământ avem ?

Și cum am putea mai bine să ne arătăm hotărîrea noastră crucială în aceste clipe ?

Să ne mărturisim simțirea și tot adâncul ființei noastre, strigând cu cel mai curat cuget :

Trăiască M. Sa Regele Carol al II-lea, Marele nostru Străjer ;

Trăiască moștenitorul Tronului, Marele Voievod Mihai de Alba Iulia ;

Trăiască Dinastia română.

N. VLĂDULESCU

Comand. Centrului Sf. Gheorghe

Mihai Cerna

Din viața breslelor de meseriași din Piatra-N., înainte de războiu.

Intr'o dimineață, văzui pe tata că ia din cui funia cea scurtă sau „funia udă“, cum i se spunea, și intră în atelier. Aceasta însemna că unul din ucenici făcuse vreo „boață“ și trebuia să-și ia pedeapsa. Era panică mare printre ei, fiecare știindu-se cu câte o vină mai mică sau mai mare. Cine e fără de păcat! Eu să fi avut atunci șapte ani. În închipuirea mea se perîndau scene după scene, o posibilitate înlăturând pe alta. Ba chiar mă temeam să nu fiu amestecat și eu în vreo pozna de-a lor, ceea ce nu era cu totul exclus!

Il știam pe tata iute la mânie și mă înduioșau bocetele ucenicilor. Care din ei a lua acum? Mihai, Ferdinand, Cerna, Costache Rachieru?

Lucrătorii nu sosiseră încă.

Făceam și eu unele distincții, aveam protejații mei. Apoi mă întrebam: cu ce păcătuiseră? Stricase cineva vreun instrument scump? Stricaseră ei vreun lucru la a căruia desăvârșire sacrificaseră cu toții zile și nopți? Vreun lucru urgent, pentru care la neexecutare, clientul ne dădea în judecată cu daune cominatorii? (Căci se întâmplau și de-acestea). Sau răspunsese necuviincios vreunui maistru-patron de aceeași breaslă și prieten de-al nostru, căci pentru o greșală mai mică, tata se mulțumea cu observații și amenințări: „că n'o să mai vezi bacșișuri dela mine; că nu te-oi mai scoate calfă, că... o să curăți atelierul două duminici în șir“.

Să intervin și eu într'un atare caz, mi-era frică. Nu îndrăzneam nici măcar să deschid ușa, ori să stau înaintea tatii când era supărat.

Insfârșit, lipind urechea de tăblia ușii, am distins câteva prompte întrebări:

— „Unde-ai fost, mă, ast'noapte? Unde mi-ai umblat iar, și-am dat eu voie? Răspunde!..“

— „Iertați-mă“, domn'maistru, că n'am fost... ba, am fost... ba, n'am fost... Dar la a treia întrebare — după care urma ce urma — răspunsul fu laconic, clar:

— „Am fost la poamă, dom'maistru. Vă rog să mă ier-
tați, n'am să mai fac“.

— „E a treia oară când te iert, mă Cerna! Ai înțeles?
Nu cumva să te mai prind!“

— „Să trăiți, dom'maistru, să trăiți!“

Scăpase ușor, îmi zisei. După mintea mea, lucrul nici nu
prezenta multă gravitate. La dejun înțelesei despre ce era
vorba, din spusele tatii.

— „Dacă nu-l bat odată bine, Cerna ăsta mă compromite“,
zicea el.

Iată cum stăteau lucrurile:

În imediată apropiere de noi, era o vie sădită pe niște
corhane și împrejmuită cu un gard de peste doi metri, bine în-
tărit și prevăzut cu apărători. Via era proprietatea unui oare-
care Zandeski, „boeru“, cum îi spunea lumea. Parcă-l văd: Un
tip scund, cu un ten pigmentat arămiu, un nas mare și cu o
alunică pe nara dreaptă; avea o înfățișare aspră și gata de
gâlceavă în fiecare clipă. Vorba lui tuna, iar în sgârcenie îl
întrecea pe „Monsieur Grandet“. Ferească Dumnezeu să-i fi ce-
rut ceva! Strugurii din via lui, specii selecționate, începuse a
se coace.

În seara cu pricina, pe la orele unsprezece, întâmplător-
tata observă că una din arme lipsește, iar Cerna nicăiri. Infră-
șirea dintre armă și ucenic, ce e drept, era bine cunoscută de
noi, însă deobicei plecările erau mai puțin clandestine și mai
mult scuzabile! Ca unul ce era vechi la meserie și dintr'o fa-
milie bună, Mihai Cerna era mai protejat și i se treceau cu
vederea unele...

Era băiat frumos, *șaten*, o figură inteligentă, un ten *i-
maculat*. Când primea vreo observație îi înflureau doi bujori
în obraz; oarecare maniere, dar desechilibrat, neascultător,
boem. Ceilalți ucenici erau fii de săteni, „mai săraci cu du-
hul“, cu mai puțin sânge albastru în vine, dar și mai puțin
inutili branșei pe care o învățau.

De unde venea, cine îl aduse pe Mihai la meserie nu-mi
amintesc. Știu că de sufletul meu era legat „cu frînghiile de o-
țel“, cum zice undeva Shakespeare despre adevărații prieteni,
fiindcă mă dădăcise de mic și acum mă învăța toate năsdra-
văniile.

Când aveam cinci ani, mă lua de mână și hoinărea cu
pușca în *bandulieră* spre marginea orașului, prin coclauri după
vrăbii. Eu intram în spini, printre garduri după ele, eăci eram

mic. Mai târziu, mergeam cu dânsul la sitari. Era un pușcaș de elită, Avea vreo 17-18 ani. Acum mă gândesc cu duioșie că, în definitiv, și el era un copil! Și câtă patimă punea în arma cea ucigătoare, cu toate neplăcerile și riscurile, cu toate observațiile și bătăile ce le lua! Lipsit de calcul, fără discernământ, căuta libertate în acțiunile lui fără ghid în viață, fără ierarhie, fără pregătire. În atelier e disciplină, viață claustrală, ore de intrare, de încetarea lucrului. Ochii maestrului te urmăresc în toate mișcările și atitudinile tale, căci mâine când vei prezenta opera ta comisiunii de breaslă, ea va purta pecetea cunoștințelor lui. Calfă te vor scoate, nu te vor scoate, dar maestrul va roși. Pentru toate acestea, Mihai se simțea în atelier ca pasărea în colivie.

Când plecam cu dânsul la vânat, dispăream amândoi fără bilet de voie.

Ii fura timpul tatii, îi fura pușca și mă fura și pe mine. Scăpat dincolo de poartă în libertate, bucuria lui ajungea la paroxism. Părinții nu prea vedeau cu ochi buni acest dualism în deprinderile mele; apoi știindu-l o fire necalculată, se temeau să nu mi se întâmple ceva mie.

Mie însă? Mie îmi plăcea fiindcă mă lua cu pușca, îmi făcea jucării multe și apoi... eu nu aveam prejudecăți.

— „Măi Mihai, de ce nu te astâmperi tu?” îi spuneau ai casei, (mai ales femeile) cu ton familiar.

— „Il înveți și pe Nicu nostru toate nebuniile; pușcă îi trebuie lui?”

Dar observațiile acestea, la drept vorbind, le făceau și ele cu oarecare îndoială; știau că Mihai mă iubea și era în stare să se arunce în foc, la o adică. Seara, dimineța, când nu era în atelier domnul maestru, mereu becherea la câte ceva pentru mine și dacă mă vedea satisfăcut, fața i se lumina, era fericit. Lucra din lemn, din fier, strica materialul, îl ascundea pe sub bănci, pe sub strung. Aceste toate îi plăceau, dar la lucru serios nu-l trăgea inima, ferească Dumnezeu! Sculpta în lemn chipuri de oameni, îmi făcea cărucioare, strungărie.

După lucru lăsa sculele pe unde se întâmpla sau, distrat, le schimba locul lor obișnuit, le agăța oriunde, încât aveai ce căuta! Punea *graiful* în locul *țiglinei* și *coarba* sus la tavan în locul *clupeii*, iar *dornurile* pe *ștok* sau în *gunoi*. După câțiva ani, nu cunoștea încă deosebirea dintre *raubanc* și *feșuitor*. Când maestrul cerea unul, Cerna dădea pe cellalt. Dar mai ales îl prindea uitându-se pe geam și apreciind distanța pen-

tru bătaia puștii. Odată mi-a lucrat o casetă de fier, cilindrică, solidă, care n'o deschideam decât fixată în *minghenă*. Mă învățase să fluer din degete în vreo cinci feluri și să fur cireșe cu cataligele dela vecin.

Ii corupse și pe ceilalți ucenici și nu-și vedeau de lucru decât supravegheați, altfel se apucau de pozne.

Dar ce pricepeam eu și ce-mi păsa mie de toate acestea! Ce-mi păsa mie dacă Mihai fura noaptea struguri din via vecinului! Ce-mi păsa mie dacă într'o bună dimineață tata ar fi fost ținut să răspundă de actele lui.

Și parcă ceilalți ucenici n'aveau clei pe degete! Nu știam eu că furau țigări dela tutungerie? Nu furau ei măslina și pește dela băcan? Câțiva din ei au devenit, ce e drept, exemple de cinste și credință, iar mai târziu lucrând pe cont propriu s'au întrecut în branșa lor. Mihai însă, pentru mine era mai cumsecade și decât tata care nu prea ținea cont de toanele mele și mă muștruluia din când în când. Apoi îmi dădea să învăț poezii... „La Sarmisegetuza stă mândru Decebal, ce-a frânt pooare multe de jos și depe cal“... etc.

În noaptea aceea el plecase cu pușca la poamă.

— „Adică, de ce te duci tu, mă, cu arma în vie, îl ispitea tata, nu cumva ți-ar veni în minte să tragi în om când te-ar descoperi?“

Dar observațiile și învățăturile nu se prindeau de el, cum de altfel nici bătaia, nu avea multă influență. Suferea dar uita repede. Într'o dimineață, mama observă că lipseau căldările dela bucătărie. Le-am căutat și eu mult. În urmă am dat de ele în podul casei, pline cu struguri.

— „Cuconașu Nicu, mă rugă el, am adus poamă, dar nu cumva să afle domnul maistru că mă omoară!“

Cum reușea el să escaldeze gardul viei cu atâta balast, e greu de înțeles. Noi îl acopeream deseori din milă, căci știam ce pățește dela tata și poate din cauza aceasta n'avea leac.

* * *

Era o zi călduroasă, deși sfârșit de Septemvrie. Către seară se înnoră puțin, iar noaptea, pe la orele două, se deslănțui o adevărată furtună. Mama se trezi mai întâi și aprinse o lumânare dela înviere. Aceasta potolise multe furtuni în cursul anului aceluia, îndepărtase multe trăsnete.

Ne-am deșteptat și noi copiii unul câte unul, tata mai pe urmă. Eram neliniștiți. Dânsul spunea că de mult nu mai văzuse așa ceva. Mama ne-a hotărît să facem cruci și mătânii la

sfintele icoane. Știa ea ce știa, doar de ce era mai mare ca noi! Ea, doar, ne povestea atâtea de bunicul, părintele Ionică și de minunile bisericii Sf. Nicolae! Dar tata reflecta sceptic la toate acestea.

Se înnorase bine și cerul nu slobozea încă nici o picătură. Trăsneau gardurile și se frământau arborii în grădină. Copil cum eram, tremuram la ideea că furtuna s'ar putea să ne ia acoperișul casei și-mi ziceam: „Ce-ar mai putea face tata într'un atare caz?“ (Fiecare în vârsta copilăriei credem că părinții noștri sunt un fel de zei dotați cu puteri nenumărate și că în perfecțiunea lor, nimic nu le-ar fi cu neputință dacă ar voi; așa credeam și eu). Apoi mă gândeam că, în definitiv, dacă furtuna ar fi atât de puternică, ar rupe mai întâi vârfu plopului de peste drum; un plop foarte înalt și pe care tot așa îl apucaseră bunicii. Plopul acesta era un semn după care puteai deosebi dela distanță casa noastră.

Anul trecut — sunt 24 ani de atunci — aflai că plopul a fost tăiat, lucru ce m'a întristat, căci multe amintiri din copilărie erau legate de existența lui.

Pe la cinci dimineața furtuna se potolise de istov. Mi se părea chiar un calm desăvârșit. Mama mulțumea lui Dumnezeu, iar eu, deși mă uitam la ea, în realitate mă gândeam dacă furtuna nu speriasse și nu alungase sitarii noștri și dacă Mihai îmi va da mie vreodată pușca să trag cu ea.

Era ordin să ne culcăm; când o detunătură de armă în apropiere turbură liniștea făcând să ne uităm unii la alții speriați. Casa noastră era megieșită cu două grădini, o altă locuință, iar peste șoseaua națională: via lui Zandeski. Tata se repezi ca fulgerul în camera ucenicilor de lângă atelier.

O bănuială îi străbătuse mintea. Patul lui Cerna era gol; ucenicul nicăiri. Câteva ghionturi și strigăte nu reușiră a-i trezi pe ceilalți; poate știau unde e. Tata se făcu alb ca varul, iar noi, care-i urmăream mișcările lui, ne pierdusem firea cu totul, mai ales că, de fapt, știam mai multe decât el. Căută arma și o găsi la locul ei. Aceasta ne liniști puțin. Presupunerile noastre deveneau acum cu totul nedeslușite.

Mijea de ziuă. Pe la vecini erau încă luminile aprinse. Frica de furtună le alungase somnul.

Căutam ucenicul în atelier, prin curte, prin grădină; Mihai încolo, Mihai încoace... nimic! Tata ieși în drum cu un anumit gând. Se uită la deal, la vale, ascultă; iar nimic! Umbre se conturau ici și colo. Cei harnici plecau pela treburi

dându-și binețe. „Domnul maistru” scârbit peste măsură, plutind încă în nesiguranță și regretându-și lipsa de vigilență, intră în atelier adresând haimanalei de ucenic niște vorbe care în praxilele lui Matei Basarab erau categorisite ca „sudălmii”. La meserie ca și la militarie — acestea-s posibilități binecuvântate și nesubstituibile.

Dar nu trecuse nici zece minute, când un comisar însoțit de boierul cu via suna la poartă.

— „Băiatul d-tale e acasă”, întrebă comisarul.

— „Da, răspunse tata, cam cu gura altuia.

Suspecții musafiri se uitară unul la altul nedumeriți.

— „Poate e vorba de vreun ucenic de-al nostru, adaogă tata imediat; în adevăr noaptea asta am constatat lipsa unuia din ei.

Comisarul ceru să fie însoțit imediat și plecară tustrei. Știam că de data aceasta nu mai era glumă, că divorțul dintre mine și Mihai era de neînălțurat, fie că-l dădea afară tata, fie că nu se mai întorcea el de frică.

La oarecare distanță m'am luat și eu după dâșii până la casa Zandeski. Din vie se putea ieși pe o poartă principală care dădea în curtea boierească. Casa Zandeski, la drept vorbind, nu prea era boierească, ci o clădire mijlocie cu vreo șapte încăperi, veche și cam neîngrijită. În schimb, curtea quasi-elipsoidală înconjurată cu buchete de Thuja de-un verde-nou, primenit, avea în mijlocul ei un rond enorm, împodobit artistic cu niște compozee multicolore. În aceeași linie cu poarta viei era un hambar de cereale.

În vie multă lume. Un custode făcea ordine, păzea ceva. Dincolo de poartă — oribile visuri — Mihai era căzut cu fața în jos pe niște traverse stropite de sânge, tablou ce îmi turbură toată ființa.

Tot o pușcă. . . dar altă pușcă! Zandeski gesticula explicând autorităților cazul. Pe fața lui flutura un zâmbet de satisfacție. Avea aerul unui jucător care câștigase partida. Niciodată n'am să-mi pot explica ce a căutat Mihai acolo. Intenționa să iasă din vie pe poarta principală și să treacă prin curte? De ce?... Se rătăcise din cauza întunericii? Nu mai putea escalada gardul cel înalt? Lângă el, pe traverse, era un coș cu struguri mai mult necopți.

Pe gard, lângă hambar, erau atârnați câțiva saci cu grâu pentru a simula tentativa unui furt de cereale. Știu însă că la astfel de lucruri nu se preta și nici furtul de struguri nu-l

facea din vreo necesitate sau inclinare atavică, ci numai și numai setea de aventură.

Mărturisesc, ca în fața unui duhovnic, că în momentul acela, pe lângă durere și regret, am simțit o ură nespusă împotriva tatălui meu, fiindcă-l oprise pe Mihai să ia arma cu dânsul.

Un an întreg după întâmplarea aceasta, l-am tot așteptat pe Mihai să vină de undeva, să vină într'o seară, într'o dimineață, să-l văd la poartă cum îmi face semn. Imi lipseau atențiile lui gingașe, îmi lipsea dragostea lui.

Nu prietenie de câine credincios ori de slugă, ci acea de camarad care te înțelege.

Gheorghe Fidler

Averea lui Cuconul Costache

Scenetă comică într'un act

de MARIA GÂRNEAȚĂ

P E R S O A N E L E :

CUCONUL COSTACHE	moșier 70 ani.
TĂSUCĂ	nepotul 30 „
GHIȚĂ	servitor 25 „
TARSIȚA	} foști servitori
NAE	
	65 „

A C T U L I

(Scena se petrece la conacul moșiei lui Cuconul Costache Dărmuș. O cameră mobilată după model vechi. Sofa, mese, covoare, tablouri, etc. Un ceasornic pe masă).

Scena I

C. Costache : (cu fesul pe cap, papuci în picioare și cu ochelarii pe nas, la o mesuță, își dă în cărți; sare). Așa.., șapte cu șapte, damă cu damă și zece cu zece. S'a închis. (Asvârle cărțile) Dacă m'aș fi potrivit lor, aș fi fost acuma la balamuc. (Oftează) Ce mai era prin camerele astea când trăia biata Marghiolița, Dumnezeu s'o ierte! Nu mai aveam odihnă zi și noapte, de sendrofiile ei. Tocau cu gura la palavre și mai tocau și părăluțele, cu fițuicile acestea. (Arată cărțile) Sburau gologănașii lui Costache, în buzunările atâtor nespălați,

Apoi, de la cărți se'ncăierau la ocări. Trebuia să le potolesc cu câte o glumă sclintită de la locul ei. D'apoi găinuțele și curcănașii care le înghițeau musafirii Marghioliței mele (Îi face cruce) Dumnezeu s'o odihnească în lumea dreptilor! Dar... fie primit, câți calici s'au adăpat la conacul meu!

(Cu tristețe). Din toți prietenii care au fost, am rămas numai cu Ghiță, servitorul meu credincios, care-mi ține de urît în nopțile de iarnă. Nepoți? Am destui, ca să-i țin cu de toate. M'am săturat de ei. (Cu desgust) Mai dau pe la conac ca să vază dacă... mă mai țin balamalele. Nepoții sunt salba dracului. Când sunt regrete eterne, prin cele buzunare, îi ajung dorul de Conu Costache. (Se aude soneria. Se ridică de pe scaun) Cine o mai suna la ora asta? (Se uită la ceas) nouă și jumate. (Strigă : Ghiță! Ghiță!)

Scena II

(Ghiță, C. Costache)

Ghiță : (Tip de prost, speriat, găfâind) Cuconașule, a venit cuconășul Tăsucă..

C. Costache : (Infuriat) Spune-i că-s plecat la oraș și nu mă întorc în noaptea asta..

Ghiță : Când să-i spun, dacă a dat năvală peste mine, de m'o băgat în boale ! (El ține clampa ușei în față) Prin întuneric mi s'a părut că-i ucigă-l crucea. (Face cruce) Nu mai sunt om multă vreme. (Ușa se deschide și apare în ușă Tăsucă, prin stânga).

Scena III

(Tăsucă culant)

Tăsucă : (Tip de bețiv, desordonat îmbrăcat).

Ghiță : (Răstit) Nu puteai să mă aștepti afară ? Dai năbusta ca în casă pustie ?

Tăsucă : (Se uită la el chiorăș) Dau și pe la tine la plecare, ca să-ți dau bacșișul ! (Ii arată pumnul).

Ghiță : A ! (Și cu haz) Ne-om încerca puterile, cuconașule, Tăsucă. (Iese).

Tăsucă : (Către C. Costache care se face că nu-l vede) Bine te-am găsit, Moș Costache. Sănătos ? Bucuros de oaspeți ?

C. Costache : (Supărat îi întoarce spatele) Mă pregătesc de moarte, ca... să-ți las ția de toate, derbedeule !

Tăsucă : (Șiret) Ferească Dumnezeu. (Și către sală) Unde dă Dumnezeu !

C. Costache : (răstit) Mai îndrăznești ca să-mi tulburi liniștea ? Bețivule ! (Arată la haine) Privește-te ! In ce sdreanță te-a adus patima, nenorocitul ! Unde-i biata Marghiolița să te vadă ? Halal de nepot ! Ai rămas să-i întuneci memoria ?

Tăsucă : (Lingușitor s'apropie) Am visat astă noapte pe Mătușa Marghiolița. (Se face că plânge).

C. Costache : (Induioșat) Pe biata Marghiolița ! (Plânge cu vocea stinsă) Și cum era, Tăsucă dragul moșului ? Marghiolița ! Marghiolița ! De ce m'ai lăsat orfan ? (Plânge).

Tăsucă : (profită de slăbiciunea lui C. Costache. Șterge ochii) Era așa de urît... îmbrăcată... mătușa Marghiolița ! Și cu o pălărie... de modă veche și... cu o umbrelă care trecea... ploaia prin ea ! (Și face cu ochiul spre sală) Și cu niște papuci... rupți... cu degetele... afară !

C. Costache : (trist) Sărmana Marghiolița..! Și ce spunea ?

Tăsucă : (Zămbind spre sală) Merge șiretlicul meu, de minune. (Către el) Ca să viu la mata, ca să-mi dai câteva mișoare de lei, ca să mă'mbrac și eu de sărbători. Să-mi plătesc gazda, și...

C. Costache : (Sare de pe scaun) Și să-ți iai și băutura. Eși afară, șarlatanule ! Să-ți dau ția bănișorii mei ? Marghiolița ! Marghiolița ! (Se plimbă agitat prin cameră).

Tăsucă : Mama mea și cu mătușa Marghiolița n'au fost surori ? Și...

C. Costache : (Intrerupe) Și după ce voiu închide ochii, atuncea veți împărți munca mea. Cât sunt în putere nu dau la nimenea nimica !

Tăsucă : (S'apropie. Vrea să-i sărute mâna). Sunt gol. N'am ce mânca... N'am unde dormi..!

C. Costache : Da de băut ai ? Nenorocitul !!... (Se duce la birou, scoate bani și-i dă) Câteva mii de lei, de sufletul Marghioliței și.. să nu mai calci pragul pe aicea, că te ologesc. Muncește și tu ca mine, și-ți fă un rost în viață, la anii tăi. Nu mai mai umbla după pomană. (Intinde mâna) Du-te cu Dumnezeu.

Tăsucă : (grăbit) Mulțumesc și sănătate, Moș Costache. Mă grăbesc, să nu pierd trenul. (Iese cântând :)

*Frunză verde busuioc,
Banii aceștia-s cu noroc.
Frunză verde foi de crin,
Pe la moșu-o să mai vin.*

C. Costache : Numele să-ți vie, șarlatanule ! Noi... bătrânii nu mai suntem luați în samă. Pe ce temelie șubredă se razămă tineretul de astăzi. Educație modernă : băutura, cărțile de joc și alte patimi le întunecă mințile, aruncându-i în prăpastie !..

Scena IV

(Ghiță, C. Costache)

Ghiță : Bine c'a plecat ! Am încuiat porțile, cuconășule.

C. Costache : (S'apropie și pune mâna pe umărul lui) Tu... și cu Hector mi-ați mai rămas credincioși sufletului meu. Eu mă duc că să mă culc. Iar tu mai rânduiește pe aicea și pe urmă te odihnește. Noaptea este destul de mare, slavă Domnului ! (El pleacă).

Ghiță : (Aranjează pe masă, dă de o fotografie și jelește) Cucoană Marghioliță, de ce nu te scoli să vezi ce harcea-parcea face boierul prin paralele matale.

(Mătură și cântă ceva jalnic). Se aude cum ploaia lovește'n fereastră. (Lasă mătura și deschide fereastra) Toarnă cu găleata. (Se aud câinii lătrând. Voci îndepărtate. Scoate capul pe fereastră și ascultă. Strigă): Mă, care-i acolo ? (Se mai aude) Noi... oameni buni; Nu-ți fie teamă. (Se mai aude) Ce faci, Grivei ? Griveiaș ! Grivei, nu ne mai cunoști ?

Ghiță : Cine-i acolo ? Pe cine căutați la miezul nopții și... pe așa vijelie ? (Se mai aude) Noi oameni buni. Deschide-ne poarta, că ne prăpădește ploaia.

Ghiță : (Se mai gândește) N'or fi oare niște hoți ? De la mine n'are ce lua. Ș'apoi boierul doarme. (Și strigă la fereastră) Mă, care sunteți acolo ? Săriți garcul și veniți încoace. Nu vă fie frică..., câinele este legat și... dacă sunteți oameni de treabă, nu vă fie frică... (Ascunde mătura după ușă și se'mbracă cu o haină de a boierului și-și pune cravata). (Se aude de afară) : Bucuroși de oaspeți ?

Ghiță : (Deschide ușa din față) Bucuroși ! Pofțiți în casă de vă scuturați de ploaie, și vă uscați hainele. Pofțiți !

Scena V

(Nae, Tarsița, Ghiță)

(Imbrăcați de drum. Nae cu valiza elegantă și Tarsița imbrăcată elegant, umbrelă, geantă și ochelari).

Tarsița : (Privește prin casă și către Nae) Ce schimbare... Nu mai cunoști casa...

Ghiță : Bine ați venit pe la noi... Se vede c'ați mai fost pe aicea ?

Nae : Am fost, când eram și noi mai tineri.

Ghiță : (Dă din cap) Așa-i ! Așa-i ! Anii trec repede.

Tarsița : Cucoana Marghiolița este sănătoasă ?

Ghiță : (Oftează) Cucoana Marghiolița ? Odihnește la cimitir ! (Și-și șterge lacrimile)

Tarsița : (Indurerată) A murit ? Dumnezeu s'o ierte, că bun suflet mai era ! (Și-și șterge cu batista ochii).

Nae : Dar cuconul Costache : sănătos, voinic ?

Ghiță : (Oftează) Odihnește și D-lui.

Tarsița : Auzi, Nae ? Dumnezeu să-l ierte ! (Și-și șterge lacrimile).

Ghiță : (Văzând c'au înțeles greșit) Dumnezeu să-i ierte. (Se face că-și șterge ochii. Și către sală). Au venit după moștenire. Se vede că sunt niscaiva nepoți de-a boierilor.

Tarsița : Și cine a rămas moștenitori pe averea lor ?

Ghiță : (Incurcat, se mai gândește) Cine ? Cine, decât eu, care-s nepotul boierului.

Nae : (Privește pe Tarsița care-și potrivește ochelarii. Și-l privește pe Ghiță de sus până jos) D-ta ? (Și către sală) : Mare noroc a mai dat peste idiotul acesta. (Și-și face semne cu Tarsița).

Ghiță : (Prinzându-le g stul, supărat) Să nu vă fie cu supărare,

cine sunteți D-v. ? Pentru că să știu și eu pe cine am primit în casă, la miezul nopții.

Tarsița : (Face cu ochiul către Nae, Zâmbește) Tarsița și Nae Bocănescu nepoții cucoanei Marghiolița.

Ghiță : (Incurcat) Să fiți sănătoși. (Către sală) Cum s'o întorc, ca să cad tot în picioare ? Se vede că până acuma au fost prin țări străine, de n'au fost niciodată pe la boieri de când îi slujesc. (Către ei care privesc la tablouri) Pofțiți de vă odihniți până mă duc să v'aduc câte ceva de ale gurii. (Iese).

Tarsița : Pun gâtul meu, dacă idiotul ăsta este nepotul boierului !

Nae : O fi nepot ca și noi ! (Râd amândoi).

Tarsița : O fi, Tăsucă !

Nae : Ce vorbești prostii ? Se poate să se schimbe un om în așa hal ?

Tarsița : Dac'o fi el ? Noi să-l întrebăm cum îl chiamă.

Nae : Ne-a spus că-i nepotul boierului. Și Tăsucă era nepotul cucoanei. Ai uitat ? Poate că neavând copii, o fi înfiat pe idiotul ăsta. Și atunci, de la sine este moștenitorul lor.

Tarsița : (Oftează) Dumnezeu face minuni. Norocul lui ! (Se gătește la oglindă).

Nae : (Privește fotografia lui Conu Costache) O fi murit de mult Conu Costache ?

Tarsița : Să-l întrebăm când s'o întoarce. Cuconul Costache să se scoale și să vadă cine va ospăta în casa lui, în noaptea asta, ar mai muri odată de supărare. (Către Nae) Iți mai aduci aminte când ne-a isgonit din casa aceasta, tot într'o noapte cu furtună ? Dar Dumnezeu a voit ca, după 20 de ani de pribegie, să ne înveselim și să ospătăm, în saloanele lui. (Se aude vijelia. Apucă pe Nae de gât speriată). Eu mor aici de frică !

Nae : De morți nu trebuie să vorbim, că-i păcat mare . . . Trecutul nostru s'a înmormântat ! Așa că noi nu mai suntem ce-am fost odată : Tu, Sița, bucătăreasă și eu Nicolae vizitiu. Astăzi suntem nepoții cucoanei Marghiolița.

Tarsița : Nae, iți mai amintești de noaptea lui Sf. Vasile, când ne-am îmbrăcat cu hainele boierilor ? (Râde).

Nae : (Plictisit dă din cap). Iți mai vine să râzi ?

Tarsița : Ba oiu plânge ? Și-ți mai aduci aminte cum am plecat cu sania lor la oraș ? (Râde).

Nae : (supărat) Femeie nesocotită, tot n'ai terminat povestea ?

Tarsița : (Râde) Și am petecut la patronul lui bădița Vasile ?

(oftează) Ce bine-mi şedea cu rochia de mireasă a Coanei Marghioliţei! Şi tu . . . cu fracul boierului!

Nae: (plictisit) Da şi că m'am potrivit nebuniilor tale, am fost isgonit a doua zi din casa asta? Ce folos avem astăzi din toate acestea?

(Şi stă trântit pe o canapea şi cu ciubucul lui Costache găsit pe birou).

Tarsiţa: Ai dreptate, Nae. Astăzi poate eram noi proprietarii conacului, în locul idiotului, care zice că-i nepotul lor.

Nae: M'am săturat de prostiile tale. Să ne întrebăm ce ne facem acuma la bătrâneţe fără nici un rost? Şi acuma altă prostie, să cheltuim puţinele economii ca să ne îmbrăcăm elegant şi să facem drumul acesta în vânt?

Tarsiţa: (Il mângâe) Am făcut şi noi o preumblare ca să ne mai aducem aminte de tinereţe.

Tocmai 20 de ani s'au împlinit la Sf. Vasile, de când n'am mai fost pe aicea.

Am crezut că boierul trăieşte, dar dacă este mort, Dumnezeu să-l ierte.

Nae: (supărat) Dar am cheltuit bani de pomană. Nu înţelegi?

Tarsiţa: Cum de pomană? Idiotul ăsta cred că ne-o opri mai multă vreme aicea, mai ales (râzând) că suntem nepoţii Marghioliţei şi avem şi noi dreptul la împărţeală. (Şi se mai gândeşte) Poate că boierul ne-o fi pus şi pe noi în testament cu ceva, căci așa zicea Coana Marghioliţa că dac'om fi cu credinţă, atuncea are grijă şi de noi după ce-o închide ochii.

Nae: (Enervat) Se vede c'ai uitat de ce ne-a isgonit! (Oftează).

Tarsiţa: Dar.. 20 de ani cât i-am slujit, n'au fost cu credinţă . . . ?

Nae: Şi acuma la bătrâneţe umblă, Nae, prin uşile oamenilor că te-ai potrivit la gura Tarsiţei . . .

Tarsiţa: O idee Nae.

Nae: O prostie, Tarsiţo. Degeaba bateni apa'n piuă, căci când se va face ziuă, trebuie să plecăm, ca nu careva să ne cunoască, de pe aicea.

Tarsiţa: Nu plec de aicea, Doamne fereşte!. Cine să ne mai cunoască după 20 de ani? Să ne arătăm nemulţumiţi de împărţeala moştenirii. Ş'apoi nouă ca nepoţi, trebuie să ne arate testamentul.

Nae: (Sare de pe scaun de bucurie şi ia pe Tarsiţa de gât) Tarsiţo, bun cap mai ai!. (Se deschide uşa şi apare Ghiţă).

Scena VI

(Ghiță, ceilalți)

Ghiță : (Încărcat cu de ale mâncării). Să mă iertați c'am întârziat. Servitorii (și face cu ochiul spre sobă) dorm, așa că până ce le-am aranjat singur pe toate, a mai trecut puțin timp.

Poftiți de vă așezați la masă, că vă va fi foame.

Sița : (Șireată) Mulțumim, dar nu trebuia să te mai oste-nești pentru noi.

Nae : (Se uită la ceas) Mai ales c'acuş ies zorile . . .

Sița : (Face cu ochiul lui Nae) Ş'apoi suntem ca în familie, D-ta nepotul boierului și noi a cucoanei.

Ghiță : (de bucurie) Intinde mâna.

Hai noroc și bucurie,

Intre noi, pace să fie !

Nae : Împărțeala să fie dreaptă și 'ntre nepoți să nu fie ceartă.

Sița : Și să dea Dumnezeu așa să fie . . .

Ghiță : (Zăpăcit și nedumerit) Mă rog să nu vă supărați D-sîră, dar cam ce aveți de împărțit cu mine ?

Nae : (vrea să vorbească) Ce . . .

Tarsița : (Înterupându-l) Lasă, Nae, că vorbesc eu cu D-lui (către Ghiță) Dar cum te chiamă pe D-ta ?

Ghiță : Apoi dacă sunteți nepoții boierului, cum se face că pe mine nu mă cunoașteți ? Eu sunt Ghiță Mormoloc.

Nae : (către sobă) Nu e Tăsucă.

Tarsița : (cătră sobă) Cu un mormoloc greu o poți urni din loc. (Șireată face cu ochiul cătră Nae). A! da! da! ne aducem aminte de D-ta . . .

Ghiță : (către sobă) Auzi că mă cunosc. Cum s'o întorc acuma ? (Iși face curaj) Să lăsăm la o parte fleacurile astea și să ne îndemnăm la câte un păhăruț de vin, de sufletul cucoanei.

Nae : (bea) De sufletul răposaiilor.

Tarsița : (bea) Dumnezeu să-i ierte și să le fie țărna ușoară! (Și-și șterg ochii).

Nae : (către Ghiță) N'am putea vedea și noi testamentul ?

Tarsița : Căci ca nepoți ne-o fi lăsat și nouă un petec de moșie, ceva haine de îmbrăcat, mobilă.

Ghiță : (furios) De asta ați venit aicea la miezul nopții ? Ca să jefuiți casa boierului ? (Și strigă tare) Nici n'a închis boierul ochii și ați venit la împărțeală ?

(Se aude o hodorogeală) Cucoane Costache, scoală că au năvălit hoții. (Și a doua hodorogeală).

Tarsița : (căt-re Nae. Iși face cruce). Săracul de el ! L-a apucat necuratul ! (Se aude deafară) Ghiță ! Ghiță ! Ghiță !

Ghiță : (Iese. Amândoi încremenesc și ascultă. Se aude iarăși).

Tarsița : (tremurând) Necuratul ! Stafii ! Să fugim, Nae, cât mai repede !

Nae : (Tremurând) Spiritul lui Conu Costache. S'a supărat pe noi ! Nebuno, ce ești ! Iți trebuie testament ? Să fugim cât mai repede ! (Și dă să iasă pe ușa din stânga. Iar se aude). **Costache**. N'auzi surdule ! (Ei rămân pe loc și ascultă). Leagă pe Hector și-i dă de mâncare, că s'a făcut ziuă. N'auzi ? Dormi ? Ce-ai făcut o noapte întreagă, idiotule ?

Tarsița : Hai repede ! Grozavă noapte ! Umblă duhurile rele pe deasupra capului nostru. (Și dă să iasă prin stânga. Se lovesc de Conu Costache).

Conu Costache : (speriat strigă) Ghiță ! Hoții mă omoară !

Tarsița : (face cruce) Spiritul lui Conu Costache.

Nae : Blestemul Coanei Marghiolița ne urmărește. (Se țin de mână și o iau la fugă)

Costache : (Strigă) Hoții ! Hoții ! Vino repede !

Scena VII

(Conu Costache, ceilalți)

Costache : (Cade pe un scaun).

Nae : (apare la ușă, se uită) Conu Costache în carne și oase. Și-a bătut joc de noi idiotul. Vino, Tarsițo, nu-ți fie frică !

Tarsița : (la spatele lui) Ce minune ! Conu Costache trăiește. Norocul nostru c'am venit, Ne va pune și pe noi în testament cu ceva. Hai să ne cerem iertare. (Și vin spre el, care sta cu capul între mâini. Vrea să-i sărute mâna). Iartă-ne, cucoane, că . . .

Costache : (recunoscându-i. Intrerupe răstit) Jerpeliților ! Cum ați îndrăznit să mai călcați pragul casei mele ? Nu cumva vă trebuie și vouă averea mea ? Afară pe poartă să ieșiți cât mai repede !

Nae : Iartă-ne, cucoane, căci și cucoana Marghiolița, Dumnezeu s'o ierte, spunea că ne-o lăsa și nouă ceva pentru cei 20 de ani de credință.

Scena VIII

(Ghiță. Ceilalți)

Ghiță : (intră infuriat) Dă-i afară, cucoane, pe șarlatanii ăștia. M'au înșelat că-s nepoții Coanei Marghioliței, și de aceea le-am adus de mâncare, cum am fost deprins să cinstesc neamurile boierilor.

Tarsița : (Infuriată) Și tu, idiotule, ai spus că ești nepotul boierului . . .

Costache : Nepoții mei sunteți? (Cu haz) Neculae Vizitiu și Sița bucătăreasa nepoții mei...

Ghiță : (Râde) Ha! ha! ha! Nepoții boierului! Buni berecheți! (Către ei) Cum v'a dat prin cap așa o gogomanie? (Către Costache) Cucoane, m'a întrebat de testament.

Costache : (Infuriat) Ce testament? Ce bâigui? Ai înnebunit și tu? (Către ei care stau umiliți) Șarlatanilor! Moșie vă trebuie? După ce ca niște borfași de rând v'ați îmbrăcat cu hainele noastre și ați plecat cu sania în noaptea de Sf. Vasile, în oraș? Din ziua aceea (oștează) biata Marghiolița n'a mai fost om!

Nae : Cucoana a zis că...

Costache : (Intrerupând) Ai zis că averea lui Conu Costache vi se cuvine vouă? (Către Ghiță) Afară să-i scoți pe poartă! Afară, repede!

Ghiță : Afară! Afară! Păcătoșilor! Ș'apoi cu hainele boierilor trebuie să vă îmbrăcați voi? Și cu sania să vă duceți la târg? Picioare n'ați avut? (Și-i împinge pe ușă. Iese) (Se aude de-afară) Averea lui Conu Costache vă trebuie vouă, calicilor? Afară! Hector, scoate-i cu alai pe poartă. (Se aude lătrând) Așa vi se cuvine! (Râde).

Scena IX

(Cuconu Costache)]

(Cade pe scaun) Marghiolița! Marghiolița! Sfântă ți-a fost gura! Toți râvnesc la munca noastră... Numai atâta că socoteala de acasă nu se potrivește cu aceea din târg. Toți visează averea lui Cuconul Costache. (Se așează la o masă și scrie). (Citește tare).

Testamentul lui Costache Dărmuș.

Averea lui Costache Dărmuș o vor putea-o împărți aceia care vor dovedi cu acte că au pus capital și muncă la ea. Las la fiecare nepot, care va dovedi cu acte gradul de rudenie, câte 200 de lei pentru drum și un pachet de țigări ca să li se pară drumul mai scurt, la întoarcere. Las întreaga mea avere pentru crearea unui sanatoriu, unde se vor interna toți aceia ce râvnesc la averea altuia. Iar pe Ghiță, credinciosul meu servitor, până la sfârșitul vieții lui, să aibă toată întreținerea, fiind păzitorul lor. Amin! (Cortina cade)

Fratelui dispărut *)

*Tot cerul se frământă, răzvrătit năier,
și-i viscol, frate'n surele nămezi,
când din nemărginirea viilor zăpezi
tu'ncerci zădărnicia unei reîntoarceri.*

*Coboară însă veșnicia și'n
preajma ei adâncă să rămâi;
tăcerile-s izvor de nostalgii,
sălciile nu rodesc venin.*

*Lutul sbuciumărilor să treacă'n
nesfârșitul liniștilor dulci;
străjuiască-l istoviții fulgi,
țărna fie-i căpătâiu și leagăn.*

*Cu clipele imaterialul umblet
va rătăci între lumini și umbră
și'n crug de taină rece și păgână,
s'or vesteji nădejdele din suflet.*

George Moroșanu

*) Din volumul: Poeme pentru morți.

Crisantema

*Floare, peste care astăzi cern fulgi de zăpadă, —
Cum de n'ai plecat cu cele ce-au murit de mult?
Inflorești mereu ca ochii, zi cu zi, să vadă
În grădina mea cernită, albe flori sclipind?!*

*Ai văzut și tu că'n lume nu mai este soare —
Și-ai aprins în grădiniță zâmbete de-argint?..
Ce magie-ascunde 'ntrânsa frageda ta haină,
De-ai putut să dăinui iernii, vânturilor reci?
Să'nflorești, minune albă, când la munte-i iarnă, —
Și când, poate'n noaptea asta, ai să'ngheți de veci.*

*Floare, peste care astăzi cern fulgi de zăpadă! —
Mai frumoasă 'mi pari în clipa asta'n care mori!..
Eu te văd, cum printre fulgii ce' grăbesc să cadă,
Tu-ți faci aripi de dantelă și la ceruri sbori!..*

Fulgii

*Clipe albe de dantelă legănată'n zări,
Ce putere vă desprinde din tăria 'naltă,
Să cădeți din multe ceruri, ca pe niște scări,
În pământul care, lacom, vă preface'n baltă?*

*Dacă'n gingășia voastră cântă-atâta alb,
Cât argint sclipește'n cerul care vă trimite?..
Dacă'n freamătul din mine cerne-atâta calm,
Câtă pace'n zarea unde, 'ndantelarea voastră rece,
Fără țarm se 'ntinde?!*

*Țara voastră de palate, alb sclipind în soare, —
Nu vă chiamă'n clipa'n care — năruit în humă —
Visul vostru de dantelă pâlpaie și moare?*

Ana Petică

Vremuri...

*Spun bătrânii că pe vremuri, când pretenții nu erau,
Pentru masa unei zile c'un leu hrană cumpărau.
Tineri cu puțină carte pe-atunci mult se mai cătau.
Căci vacanțe erau multe, cărturari nu se găseau.
Fetele, pe lângă carte, știau și bucătărie.
Azi, pe lângă carte, sportul e o'ntreagă nebunie.
De războiu să se vorbească, de războiu nici pomeneală
Și Românu-și ducea traiul c'o mai bună chibzuială.
E adevărat că munca cu mai puțin se plătea,
Dar acel puțin din muncă intra tot în punga ta.
Să mai povestesc de vremuri, am găsit că-i de prisos.
Ce-a fost ieri, azi nu mai este; vremea s'a întors pe dos.
Și să nu'nșir vorbe goale ce nu plac doar orișicui,
Să-mi permiteți, altădată, alte pilde să vă spui.*

G. Gr. Tomescu

Maximă: Veselia omului e ca mirosul florilor; ea nu răsare din sufletele veștede.

(N. Iorga).

Singurătate

La icoană, candela de mult n'ai mai aprins.

Din calendar, foile n'au mai fost rupte

De nicio mână.

In juru' iău mereu corbi după corbi s'au strâns

Timp de o săptămână.

Singurătatea tot mai greu apasă.

Vezi lumea cum trece mereu...

Și nimeni nu-ți mai vine'n casă

Să chemi pe cineva, îți vine greu!

Plouă!

Fior rece în suflet străbate,

Durerea s'o strige glasul meu nu poate,

Durerea ni-i dată doar

Nouă!

Ludmila Florea

BIBLIOTECA
DOCUMENTARA
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

Sovestea Românului

de ION GANE

Român sunt! Cu credință în falnic viitor,
Am izbutit, prin veacuri, să fiu biruitor.
S'au năpustit asupra-mi de-atâtea ori barbarii,
Dar n'au putut să șteargă străvechile fruntarii.
În vremuri de restriște, m'adăpostiră munții...
Acolo alungat-am îngândurarea frunții,
Am ascultat, acolo, atât amar de ani,
Duoasa fremătare a codrilor sărmani,
Asurzitorul vuet al apelor, ce'n vale
Prin funduri de prăpăstii sălbatec se prăvale,
Și buciumul la stână l-am ascultat cu drag,
De-mi ostolam aléanul și dorul meu pribeag..
Imprăștiat pe dealuri și'n văi și'n câmp deschis,
În curgerea de veacuri avui un singur vis:
Să-mi liberez ogorul, să mă 'nfrățesc cu frații,
Prin mijlocui de țară să-și taie drum Carpații.
Și-așa, senin ca bolta și roditor ca firea,
În lumea asta largă să-mi împlinesc menirea...
O, visul meu de aur departe licărea,
Cum licărește'n noapte rătăcitoare stea,
Dar îl simțiam în suflet mereu mai viu arzând
Și-l depănam aievea cu fiecare gând.
Cu tot mai multă jale pășeam din an în an,
Amară mi-eră pâinea, căminul meu: sărman.
Dar, după veacuri aspre, a fost se vede scris
Pe viață și pe moarte să lupt cu piept deschis.
În clipa'aceea mare, lăsai în câmp plăvanii
Și-am alergat să spulber, din țara mea dușmanii!
O, mă'nfiior la glasul aducerii-aminte..
A fost o epopée cu mii de oseminte,
Cu ploaie nesfârșită de plumb imfierbântat,
Cu cântec de ghiulele și geamăt de soldat.
Inversunat, dușmanul lupta cu ură'n piept,
Eu, cu credința'n Domnul, imi apăram un drept.
Cu braț vânjos, cu ochii visând supremul țel,
Am stăvilii atunci puhoiul de oțel,
Năpraznic dând asaltul, în șuer de obuz,
Cu sânge-am scris izbânda, pe culme, la Oituz!
Cu pieptul gol, în coasta oștirilor nemțești,
Ca trăsnetul din ceruri lovi la Mărășești!
..Și, după suferință, veni înseninare..
Azi visul meu de aur e mândră 'ntruchipare.
Mi-e țara întregită, ca'n vremi de altădată.
Și frații mei sunt liberi... Mi-e fruntea luminată!
Român sunt! Stâlp de strajă pe glia mea rămân!
Mai mult ca'ntotdeauna eu azi mă simt Român!
Stăpân la mine-acasă, surâd voios în soare,
Sunt slobod, că prigorii ce fâlfâie în zare.
..Și dacă iar vrăjmașii vreodată-ar îndrăsni
Cu tunuri și granate un drept a nimici,
Cu toată barbaria și ura lor, SĂ VIE!
Deslanțu-vor țarașii cumplită vijelie
Și, deșteptând și morții din pașnicul mormânt,
Te-om apăra cu toții, străbunule pământ!

Scrisoare către nevastă

Draga mea, îți scriu, Ileană, de aicea din tranșee,
Ca să afli cum o ducem și să-ți faci și tu idee.
Mă aștepți, stând la porțiță zi de zi, ca să apar,
Cum veneam în vremuri bune, cu galoane de caprar.
Intrebi lumea de pe stradă, Doamne! când are să vie?
Să-l mai văd odată'n casă în culoarea lui cachie!
Și să spună multe, multe, cum e pușca, cum e tunul,
Cum o duce el pe zonă, cum a petrecut Crăciunul.

Hai să'ncep : aprind țigara și mă razim de taluz,
Nu am frică deocamdată de vreo schijă de obuz.
Mai întâi îți spun, nevastă, c'o duc bine's sănătos;
Stau de veghe la hotară, timpul tare-i friguros;
Mă revăd în satul nostru, stând la umbra de sub nuc,
Și mă uit la rândunele, cârduri, cârduri, cum se duc.

Aud dangătul de clopot la biserica din sat
Și mă văd în zi de lucru cu juncanii la arat.
Parcă simt ca altă dată un fior și o căldură,
Când flăcăi și fete mândre jucam hora'n bătătură.
Iar aş vrea să fiu cu tine, să văd mieii cum se joc
Să'ngrijim căsuța noastră cu miros de busuioc.

Să te văd punând la grindă smocuri, smocuri de sulfină,
Fel de fel de margarete, adunate din grădină.
Să-mi mai văd odată mama torcând firul din fuior
Sfătuind frumos pe noră, pe nepoți și pe fecior.
Ș'apoi iar gândesc la tine, cum erai în sărbători
Cu altița înflorită, te țineam de subțiori.

.
Dar, fugiți voi gânduri negre, ce-ați rămas din civile,
Eu venii aci pe zonă ca să fac militarie.
Numai voi o, gânduri, gânduri, numai voi sunteți de vină,
Când ostașul pleac'acasă și'napoi nu vrea să vină.
Numai voi stricați armata și'ndemnați la dezertare
Pe ostașul slab de înger, dornic de o sărutare.
Hai fugiți ! Să-i spun nevastei dorul meu cel mai curat,
Ca să afle și Ileana, cum o duc eu concentrat.

.

Dragă, sunt în regimentul 40 și nu știu cât,
 Suntem mulți, ca frunza, iarba, să mă crezi nu mi-i urit.
 Avem puști, avem cartușe, avem cai, avem de toate,
 Bogăția de pe lume (tu te'ntreabă și socoate).
 Mai avem mitraliere, multe, multe, — avem o droaie,
 Și-și așteaptă trăgătorii să le pună în bătaie,

Ca să secere dușmanul, ce-ar veni aci la noi,
 De va fi să sune goarna să ne cheme la război.
 Avem măști, avem grenade, armătură fel de fel
 Și stăpân pe-aceste toate, mai avem un colonel
 Mândru ca Mihai Viteazul, Făt Frumos furat din soare
 'mi râde inima, văzându-l în inspecții prin sectoare.

Vrei să știi anume, dragă, ce lucrăm noi ziulica ?
 Te miri ce și mai nimica !

Mai întâi de dimineață luăm ceaiul pe sector,
 Nu-l împarte țata Lina, ci-l împarte Don-major.
 Apoi ne luăm în grabă, arma, sapa și lopata
 Și pornim colo pe deal, să dădem tranșeia gata.

Acolo săpăm cu toții, repede și cu curaj,
 Fiindcă soarele se duce și nu iese la cubaj.
 La amiaz'mâncăm cu poftă, colo sus pe țărna scoasă,
 Carne cu cartofi, fasole, . . . și cu paste făinoasă.
 Iară, sara, hai cu toții: un, doi, trei cu Don Locot.
 Scoborîm în sat devale, să golim cazanul tot.

Noaptea nu o dormim toată, ci mai facem santinelă,
 Tare-i frig! Bine că țara ne făcu cadou flanelă.
 Când afară bate vântul și e ger peste măsură,
 Juçăm rișca la părete, facem versuri de căldură.
 Ziua mai plecăm la gară, cu căruța cu trei cai,
 Ca s'aducem lemne, arme, zarzavaturi și mălai.

Nu de mult a fost Crăciunul cu surprize și țigări,
 Au băut ostașii noștri de mergeau pe trei cărări,
 C'a dat Regele o masă, a mai dat și de băut.
 După El, ca să imite, a dat și Ținutul Prut.
 Și s'a'ntins o petrecanie, de-a ținut până mai ieri,
 Nu uita, că mai primit-am și daruri de la străjeri.

Ni s'a spus atunci la masă cuvinte de'mbărbătare.
 Dovedind că poți petrece și cu haine militare.
 A plouat cu cozonaci, turtă dulce și măslină
 Câte, câte alimente, șuncă, ba și mandarine ;
 De-am crezut și noi vitejii, ce-avem piepturi de oțel,
 Că suntem curat acasă mâncând carne de purcel."

Și acum, dragă femeie, ce ți-am spus să știi c'așa-i,
 Nu mă aștepta acasă, la porțiță să nu stai,
 Căci nu viu! . . . Să mă crezi tu pe cuvânt,
 Doar mai am pe „Dealul Spaimei“ de săpat puțin pământ.
 Ș'apoi pușca-i ruginită și avem mâine control,
 Poimâne . . . avem o temă de atac pe „Dealul Gol“.

Spune-mi ce ți-ar folosi să mă știi venit în sat,
 Când dușmanii țării noastre la hotară se abat ?
 Cată-ți tu de treab'acolo, fă metanii și te roagă,
 Eu fac masca necesară, camuflată'ntr'o viroagă.
 Mă gândesc iarăși la tine, fac o cruce și n'am frică,
 De-ar veni dușmanu'odată să-l strivesc ca pe-o furnică.
 Desbrăcat numa'n cămașă, să-i arăt cine sunt eu
 Bună seara, mă Ileană! Să-mi ajute Dumnezeu!

Sergent T. R. Bordeianu I.
 Comp. Reg. Infanterie

Rusticană

Pe ulițe de târg se'ncurcă multă lume
 De lefegii, băcani și voalate doamne,
 Ce strâng, ce vând și uită nenumărate toamne,
 Când vor ca să ne spună de vieța lor anume.

Pe ulițe de târg, viforniță și cară ;
 Iar gloata a dat busna acasă și 'n bodegi,
 Eroii zilei, astăzi, sunt istoviți moșnegi,
 În timp ce vieța noastră doar colcăie la țară.

H. Ol. Dianu

Umila autobiografie a lui Soader J. Ștefan

LĂCUSTELE

(Urmare)

În vara anului 1859, pretutindeni se tot vorbea că vin lăcustele. Eu nu știam ce sunt acelea lăcuste și de aceea întrebam pe bunica din fir în păr să-mi spună cum sunt. Și din spusele ei, am înțeles eu că lăcustele sunt sburătoare și nu se feresc de om, așa că le poți prinde. Acestea înțelegând eu, așteptam cu mare nerăbdare să vină lăcustele și nu era zi în care să nu întreb pe bunica :

— Da când mai vin lăcustele acelea, bunică ?

Iar dimineața și seara, când mă închinam, mă rugam mereu : „Doamne, adă lăcustele“. Și se vede că Dumnezeu a ascultat rugăciunile mele, făcute din toată inima, căci în ziua de vineri, 14 August, pe când soarele era la popas de seară, iar noi ne jucam într'o cânepiște la moșul Vasile Gavril Doștoței, vedem deodată că dealul Pădurea Mare era acoperit de o negură, sau de un nor de colb — cum credeam noi mai degrabă.

Dar cum era cu totul neobișnuit acest lucru — căci vânt nu sufla și cerul era senin ca lacrima — strigăm pe mătușa Ioana din casă și-i arătăm și ei. A stat și ea mult timp nedumerită, neștiind ce putea fi norul acela întunecos. Dar aruncându-și ochii către soare, care se întuneca din ce în ce, văzu ceva sclipind ca niște steluțe, la o înălțime foarte mare. Atunci, mătușa Ioana strigă speriată către noi :

— „Ira, măi băieți ! Aieste-s lăcuste !

Când am auzit eu una ca asta, bucuria mea ! Săream în sus, băteam din palme și așteptam să se apropie mai degrabă, să le văd mai de-a-proape.

N'am avut de așteptat mult, căci, cât te-ai șterge pe la ochi, sulul începe a se îngroșa întratâta, că soarele se întunecă de tot, ca de un nor mare de ploaie. Și cu cât se apro-

piau, cu atât se auzea mai tare un huiet surd, până ce a ajuns așa de tare, că nu se mai auzeau vorbele noastre. Iar de sus, începu să curgă ca o ploaie cu țurțuri, care era găinațul lor. Și de unde la început erau la o înălțime foarte mare, sute de rânduri începură a se adăoga în jos, încât ajunseră așa de jos, că ne loveau peste cap.

Și așa de înfiorător era huietul pe care-l făceau, că boii care pășteau pe Osoiu — unde era bouărie — au rupt gardul ocolului și-au umplut țarna, boncăluind îngroziți. De unde cu puțin mai înainte era o zi senină și frumoasă, acum cerul se întunecase cu desăvârșire și prin întunericul acesta înfiorător și mai înfiorătoare răsunau țipete de oameni, de femei și copii, amestecate cu răgete de vite îngrozite și pârâituri de garduri stricate; iar pe deasupra, clopotele bisericilor sunau așa de jalnic, de parcă anunțau sfârșitul lumii. Toate femeile și copiii plâneau și făceau mătânii. Eu eram foarte încurcat, neștiind ce să cred și ce să fac. Cum, eu care așteptasem cu atâta dor să vie lăcustele, acum să fac mătânii și să mă rog să se ducă?! Niciodată! Dar bunica, neștiind ce gândesc eu, mă chiamă în casă și mă pune cu forța să fac mătânii și să mă rog și eu să se ducă lăcustele. Neavând încotro, am început și eu să fac mătânii și plâneau mai tare ca bunica. Era mișcător să vezi o bătrână cu părul alb și un copil nevinovat rugându-se cu atâta desnădejde lui Dumnezeu. Dacă ne-ar fi văzut cineva, nu și-ar fi închipuit că Dumnezeu să nu asculte rugăciunea noastră, alungând lăcustele. Așa ar fi crezut privind-ne pe dinafară. Dar dacă ar fi putut să privească în sufletul nostru și-ar fi schimbat părerea. Căci, în timp ce bunica se ruga cu plângere mare să se ducă lăcustele, eu mă rugam să nu se ducă. Și nu plâneau atât de fierbințelea rugăciunii, cât de scârbă ¹⁾ că bunica nu mă lăsa să ies afară, să văd lăcustele.

Și-am fost, astfel, oprit în casă, — la mătânii și rugăciune — până seara. Și plâneau de sărea cămașa pe mine și mă rugam în ascuns, să nu m'audă bunica: „Doamne, îndură-te și nu duce lăcustele pe care le-am așteptat de-atâta vreme!“

Astfel, ne-am culcat plângând și am adormit greu. Dimineața, cu toate acestea, m'am sculat cu noaptea'n cap și-am ieșit pe furiș afară, dar nu se vedea nici țipenie de lăcuste! Vai, ce scârbă pe mine! Credeam că s'au dus. Dar ele nu se

¹⁾ Durere.

duseseră, ci erau așezate pe iarbă și pe arbori. Și au stat așa ca amețite până a doua zi pe la amiază, așa că am putut să le văd îndeaproape și să-mi potoleșc dorința mea cea arzătoare. Iar pe aproape de amiază s'au ridicat în suluri groase, așa că iarăși s'a făcut întuneric. N'a ținut însă mult, căci au plecat spre Tg. Neamț, trecând peste dealul Sărăturilor și s'au tot dus și nu le-am mai văzut nici până în ziua de azi.

Educațiunea mea

După cum am spus, cea dintâi copilărie am petrecut-o în casa moșului meu, sub privegherea neadormită a bunicii mele, care-și da toate ostenele să sădească în inima și în mintea mea, o vieață morală și mai ales frica de Dumnezeu. Și așa a reușit de bine, că în scurt timp făcu din mine un adevărat fanatic religios, încât ajunsesem să doresc din tot sufletul meu moartea, spre a putea să trec în viața aceea frumoasă și fericită, care, spunea bunica în toate zilele, că este în cer.

Dar obișnuitul viciu omenesc — originarul neamului lui Adam — a răsărit și în mine cel atât de fanatic, așa că, dacă m'ar fi observat cineva mai deaproape, ar fi văzut că erau întru mine mai multe fapte imorale decât morale.

Așa că, din această educațiune a mea m'am ales mai mult cu o vieață năimită, fiind acoperit de o rușine fără margini: Mi se părea că toată lumea se uită la mine și vede în persoana mea o figura idioată. Când eram silit să vorbesc către o persoană mai onorabilă, mi se lega limba'n gură și mă incurcam cu totul, necrezându-mă în stare să vorbesc cu asemenea persoane, cu toate că știam să vorbesc mult mai bine decât toți copiii de etatea mea.

Din această cauză sufeream atât de mult, încât viața îmi devenise un adevărat chin. Și așa — educațiunea pe care o primeam, în loc să mă facă fericit, mă prefăcu aproape într'un idiot.

Credința generală între oameni este că băiatul rușinos e cel mai bun. Dar dacă am cerceta bine, vom vedea că este tocmai dimpotrivă. E bun el copilul rușinos, dacă va avea oameni să-l descurce din zăpăceala ce-i aduce rușinea. Dar dacă se vor afla întotdeauna oameni care vor râde și vor face haz de rușinea rușinosului, atunci va ieși din acest rușinos un idiot și un demoralizat, căci, interesele naturale pe care ar trebui să le facă pe cale naturală, el, de rușine, le va face pe alte căi, care de multe ori devin delictive. (Va urma)

Formarea limbii noastre literare

A. Literatura religioasă veche

Odată cu formarea poporului român, din contopirea daco-romană, a luat naștere și o nouă limbă : limba românească. Datorită coloniștilor aduși din provincii romanizate, — datorită legăturilor cu toate obiceiurile coloniștilor romanizați, deoparte, și a populației autohtone de altă parte, limba noastră formată capătă caracterul latin. Dar această limbă nouă, deabia înche-gată, a avut de suferit chiar de la început nenumărate influențe ; a avut de suferit, ca și poporul care o vorbea, grindina vremur-ilor. Năvălirile barbare, puhoaiے sălbatice, revărsate timp de atâtea secole, influențele unora din barbari, au fost însulițări veninoase în coasta tinerii limbi formate. Și din cauza acestor evenimente aveau să se ridice mai târziu atâtea teorii false, enunțate în mod tendențios sau chiar din neștiință, dar care erau în detrimentul nostru. S'au enunțat teorii ca să nege continuitatea Românilor în Dacia, să nege originea etnică și multe altele care au căzut, nefiind întemeiate.

Cunoaștem procesul de formare al limbii noastre, — dia-lectele și graiurile ; — avem, dovedită latinitatea limbii și po-porului nostru. Să deslușim dar și începuturile limbii noastre literare precum și formarea acestei limbi.

Influența cea mai puternică pe care a suferit-o limba noastră a fost cea slavonă, sub a căreia tutelă a trebuit — fiindcă așa au hotărît vremurile — să stea mai multe veacuri. Factorul primordial care a hotărît în mare parte să supor-tăm influența puternică slavă a fost conviețuirea cu Slavii și creștinismul. Creștinismul a fost adus la noi și de coloniștii din Orient, la început în forma latină. După creștinarea Bulgarilor și după introducerea ritului slav în biserica lor, Românii cad și ei în sfera de influență slavă, pe care o vedem răsărită în organizația noastră bisericească. Prin intermediul călugărilor slavi, noi primim pe pământul nostru cărți slavonești, pe care am ajuns să le cunoaștem. La aceasta a contribuit și faptul că limba slavonă era socotită limbă sfântă între cele patru limbi

sfinte. Călugări, sau diferiți cărturari, fie slavi, fie români, încep a scrie cărți în bisericile și mănăstirile noastre, fie de natură religioasă, fie de natură istorică.

Mai târziu, aceste cărți — datorită anumitor evenimente mari, au început a fi traduse în limba română. Acest fapt de covârșitoare importanță se întâmplă în a doua jumătate a sec. al XV-lea.

În această perioadă, cuvântul românesc îmbracă pentru prima dată haina scrisului. Cuvântul românesc apare ca o flacără mică în negura necunoscutului; și din această flacără aproape de neobservat avea să se nască focarul limbii literare de mai târziu. În acest timp, găsim cele dintâi și cele mai valoroase monumente de limbă românească — cele dintâi începuturi de limbă românească scrisă — începuturi timide, dar care promiteau mult.

În aceste timpuri, cultura slavonă era încă în floare la noi și limba slavonă era tot singura atotstăpânitoare, din cauză că era socotită ca sfântă. Ierarhii bisericești nu admiteau o altă limbă și deci slavona continua să rămână limba oficială în biserica noastră. Dar se întâmplă undeva — în ținuturile Maramureșului, în jumătatea a doua a sec. al XV-lea, evenimentul cultural de mare însemnătate pentru dezvoltarea limbii și literaturii române: apar cele dintâi cărți scrise în românește.

Evenimentul acesta se datorește unui impuls din afară. Este vorba de mișcarea lui Ioan Huss, care avea ca scop scuturarea lanțului de tirania de veacuri aflată în biserică: ideea aceea de a întrebuița o limbă din cele sfinte, care nu era înțeleasă de toți credincioșii.

Mișcarea husită are ca scop înlăturarea acestui inconvenient și a introduce serviciul divin în limba credincioșilor. Invățătura husită s'a întins repede cuprinzând Boemia, Ungaria, Maramureșul și parte din Ardeal. Datorită acestui curent și sub influența lui, în părțile mărginașe ale românismului se traduc în românește primele cărți. Este vorba de Psaltirea Scheiană (Cartea psalmilor) și Codicele voronețian (Faptele Apostolilor), ambele datând cam de pe la mijlocul sec. al XV-lea; și o a treia carte în traducerea originală: Psaltirea Hurmuzache.

După părerea D-lui Iorga, acestea ar fi fost traduse la mănăstirea Sf. Mihail din Peri, trecută pe teritoriul Cehoslovaciei. De acolo au început a circula aceste cărți de la o mănăstire la alta —, călugării le citeau pe ascuns, dar din cauza mentalității timpului nu puteau fi citite în niciun caz în biseri-

că. Aceste prime traduceri, datorită curentului husit, formează preludiul limbii noastre literare. Este limba care iese din perioada germinării preliterare ce durase timp de 800 ani. Căci nu putem afirma că înainte de acest eveniment nu se vorbise sau nu se scrisese românește. Știutorii de carte desigur că și-au transmis ideile lor prin scrieri particulare.

Vedem, deci, că scrisorile acestea și primele traduceri formează modestele începuturi ale limbii noastre literare. Prin traduceri de texte religioase și prin răspândirea lor — redusă dar plină de folos — Maramureșul este, putem zice, leagănul limbii române scrise după cum este și leagănul descălicării. În aceste texte găsim graiul maramureșan cu particularitățile fonetice; cu cele morfologice vechi; cu fenomenul rotacismului și cu particularitățile regionale.

Mai târziu, graiul Ardealului se alătură celui maramureșan prin cărțile poporane aflate în „Codicele Sturdzan“; apoi se alătură și cel muntenesc în scrisoarea boierului Neacșu. Limba acestor scrieri este stângace, greoaie, atât din cauza arhaismelor și regionalismelor cât și prin faptul că traducătorul s'a ținut destul de aproape de textul slavonesc. Este o limbă necizelată, o limbă ce pare crescută ca un arbore sălbatic timp de mai multe secole. Dar găsim la traducători un alt fapt: găsim reliefat adesea instinctul atavic al limbii străbune și iată-i pe talmăcitori formulând construcții de frază limpede care ne impresionează chiar: „*Doamne Dumnezeu meu, spre tire nedejduescu; mântuiaște-me de toți gonitorii miei; izbăvește-me!* Sau: „*Strigați Domnului tot pământul, cântați numele Lui, dați slavă laudei Lui.* (Psaltirea Scheiană).

Dar cu cât primele traduceri se copiau și pătrundeau tot mai mult în inima românimii, ele încep să se desbrace treptat, treptat, de formele vechi, luând forma nouă, plin de claritate și pline de frumusețe care, cu timpul, aceste forme se vor cizela și mai mult, ajungând la forma limbii de astăzi. Acest lucru îl putem constata în textele religioase necanonice, în literatura poporană scrisă a timpului. Prin circulația textelor tot mai mult, prin faptul că și copiii capătă o mai mare libertate de expresie, limba începe să se limpezească, începe să se desvolte, tinde să se apropie de cea vorbită. Pildă avem acea scrisoare în care pulsează sângele sănătos și proaspăt popular, în limba românească scrisă: este vorba de scrisoarea boierului Neacșu. Punerea unei baze a limbii române aduce după sine și prima reacțiune împotriva slavonismului înrădăcinat. Vedem,

deci, că Maramureșul descălecătorilor Moldovei trimite Românilor de pretutindeni — cu toată asprimea vremii — flacăra de lumină care avea să-i trezească la o conștiință și o cultură românească. Nu se ținea seamă de granițele politice; ci cărțile fiind scrise pentru toți Români, circulau pretutindeni, atât cât era posibil. Dar pentru a da o limbă literară cugetărilor și simțirii românești, pentru a da și forma o limbă scrisă comună tuturor Românilor, avea să se întâmple un nou eveniment. Și acest eveniment se va întâmpla în a doua jumătate a sec. al XVI-lea, când apare și la noi tiparul în serviciul literaturii religioase și când activitatea unui mare cărturar bisericesc, diaconul Coresi, vine să aprindă o nouă candelă de lumină, care avea să răspândească raze mai luminoase pe tărâmul cultural românesc.

Dacă sfârșitul veacului al XV-lea ne-a dat cele dintâi manuscrise românești, constituind astfel primele începuturi de limbă literară românească, secolul al 16-lea ne aduce primele cărți tipărite în limba noastră, punând astfel bazele limbii noastre literare. Inceputurile timide de formare a limbii literare — cu particularitățile văzute, nu puteau să ducă decât la un rezultat frumos. Cu diaconul Coresi începe răspândirea cărților românești prin tipar; cărți scrise într'o limbă ceva mai evoluată și într'un graiu mai înțeles de toți Români. De aceea și Coresi începe a doua perioadă de dezvoltare a limbii noastre literare. Acum, ca și în a doua jumătate a sec. al XV-lea se întâmplă iarăși un mare eveniment.

Dacă atunci mișcarea husită a fost imboldul prim pentru traducerea în românește a anumitor cărți, apoi acum noul eveniment avea să fie un alt imbold, mai fecund și mai hotărîtor. Sașii din Transilvania trec la luteranism și caută să atragă la credința lor și pe Români. Era un curent periculos, dar datorită cărturarilor noștri scăpăm de sub influența rea a luteranismului, păstrând însă părțile bune. După învățătura lui Luther, de a predica cuvântul Domnului în limba credincioșilor, se tipărește la Sibiu, în anul 1544, prima carte în limba română „Catehismul luteran“.

Diaconul Coresi părăsește Târgoviștea și împreună cu ucenicii săi tipografi vine la Brașov, fiind chemat de Unguri pentru a tipări cărți cu învățatură calvină în limba românească. Numele acestui priceput tipograf se leagă de începutul răspândirii de cărți românești tipărite, căci mai târziu, la 1599, Coresi tipărește „Întrebarea creștinească“, o retipărire mai mult a Catehismului luteran.

La Braşov, Coresi tipăreşte şi alte cărţi: Tetraevanghelul la 1561, Apostolul (1563), două Evanghelii cu învăţătură (1564, 1581) şi două Psaltiri. Cercetând aceste cărţi, vom găsi o limbă puţin mai evoluată ca a primelor texte.

Dar faptul de mare valoare este acela că spiritul graiului muntenesc adus de Coresi se impune în limbă, ca fiind mai evoluat decât graiul maramureşan. Nu ne vom opri mult asupra textelor traduse şi tipărite; ele prezentând, după cum am spus, o limbă tot greoaie şi tot plină de asperităţi. Vom găsi însă predosloviile şi epilogurile tipăriturilor care întocmesc partea originală a diaconului muntean. Aceste predoslovii pot fi socotite ca primele elemente afective ale literaturii noastre culte. Prin ele, Coresi contribuie la stabilirea unei limbi literare româneşti. Scrise şi răspândite în graiul muntenesc mai mult, s'a ajuns ca acest graiu să fie cunoscut tuturor Românilor.

Cum de s'a putut răspândi acest graiu, lucrul este uşor de înţeles. În Ardeal găsim un graiu asemănător celui muntenesc; în Moldova nefiind o manifestare culturală similară decât mai târziu, nu s'a întâmplat nicio opoziţie — astfel că limba lui Coresi a triumfat. Scrierile lui Coresi au împânzit pământul românesc; Românii de pretutindeni le înţelegeau şi flacăra culturii se infiltra tot mai mult în sufletul românimii. În ceea ce priveşte limba, prefeţele tipăriturilor lui Coresi vin să ne aducă în faţă sufletul marelui tipăritor, ideile şi credinţa că limba românească poate să se afirme. Fraza devine mai modelată şi construcţia ei apare în spiritul graiului muntenesc. Prin aceasta, Coresi dă o a doua lovitură slavonismului.

El ştia că avea de luptat mult cu clerul tradiţionalist, dar tocmai prefeţele cărţilor vin să înlăture lucrul acesta. În prefeţe, Coresi nu se mai simte stingherit de textul slavonesc şi de aceea dă curs liber gândirii, dându-i şi un stil nou, plin de viaţă, încât ni se pare că ar fi luat din graiul de astăzi al poporului.

Iată un fragment din „Indemnul“, din prefaţa Evangheliei cu învăţătură: *„Numai să nu fii lenevosu, ce cu toată nevoinţa ceteaşte şi ia aminte, ascultă scriptura şi fă. Şi nu te leni de a ta spăsenie, că scris iaste: Veniţi care v'aţi însetoşat la această apă limpede şi spăsitoare şi împleţi şi beaţi de vă veseliţi şi de nevoia seatei voastre stâmpăraţi-vă!“*.

Particularităţile de limbă ca: diftongarea, *u* final ş. a. se păstrează încă. Găsim însă în aceste texte din prefeţe anumite întorsături frumoase, care exprimă anumite stări sufleteşti:

„jalea aprinsă“, „bucuria care i-a îndulcit inima“ etc. Pentru prima dată găsim în istoria noastră literară o năzuință de exprimare într'o formă vioaie aleasă și mai ales frumoasă. Graiul muntenesc vorbit de Coresi se recomanda ca limbă literară comună, prin armonia lui lingvistică, pentru că acest graiu reprezenta prin structura lui fonetică dezvoltarea dialectului dacoromân.

Prin ajutorul tiparului, acest graiu s'a suprapus oarecum peste graiurile regionale asemănătoare cu acesta din multe puncte de vedere.

Coresi, prin tipăriturile sale, alcătuește opera de unificare, prin care se pun bazele limbii noastre literare și care este un rezultat al contribuției întregului neam românesc și purtând pecetea și caracterul întregii români. Odată bazele limbii literare puse, ea se răspândește și pătrunde și în cancelariile domnești: limba aceasta pusă pe baze solide de către Coresi a evoluat. Urmașii lui Coresi sunt aceia care, prin activitatea lor de continuare a operei marelui înaintaș, dau la lumină în prefețele și chiar în textele tipăriturilor lor o limbă care cunoaște o mai mare evoluție și o mai mare frumusețe. Șerban și Marien, tipăresc la anul 1582 *Palia dela Orăștie*. În această carte găsim o limbă limpezită, cu arhaisme și provincialisme foarte reduse, iar structura frazei în concordanță cu spiritul românesc. Cursivitatea, mlădierea și energia sunt elementele care dau o frumusețe mare traducerii; apărând totodată și fenomenele lexicale ale formelor „Român și românesc“ în loc de „Rumân și rumânesc“, constatându-se prin aceasta o vagă presimțire a legăturilor noastre cu Roma. Ba chiar putem socoti traducerea din *Palia* ca o traducere model:

. . . „Și Dumnezeu zise: Iacă am dat voao toată iarba ce face sămânță pre pământ și toți pomii ce au în sine sămânță de fealul lui, cum să fie voao spre mâncare și toate jigăniile și toate păsările ceriului și toate cele ce se leagănă spre pământ și toate în ce iaste vieață..“.

Constatăm o deosebire, o evoluție față de primele texte. Cărțile lui Coresi și ale urmașilor săi s'au răspândit la toți Români; prin ele se introduce limba în biserică, prin ele se pun bazele limbii literare și se dă puternica lovitură slavonismului —. Toate acestea s'au întâmplat în vremuri grele când și luteranismul, când și calvinismul căutau să înghită pe Români. Dar toate aceste tendințe religioase, Români le-au folosit pentru ei cu mult succes.

Această activitate a lui Coresi și a urmașilor săi a avut

drept consecință evoluția limbii noastre literare până în preajma epocii lui Matei Basarab și Vasile Lupu, când manifestarea expresiei românești intră în altă fază de dezvoltare. Cu domniile acestor doi domnitori începe perioada impunerii definitive a limbii noastre literare. În această perioadă vom găsi cea mai strălucită și cea mai fecundă activitate culturală, care cu câțiva timp mai târziu va duce la impunerea definitivă a limbii românești în biserică. Limba devine comună, înțeleasă de toți Români, datorită concepției cărturarilor de a da o limbă pe înțelesul tuturor Românilor. Limba noastră literară începe să se desbrace tot mai mult de formele vechi, începe să se formeze mai mult și mai clar și peste puțin timp avea să primească botezul prozei artistice și a versului măestru.

În această perioadă vom găsi pe corifeii care au dus la desăvârșirea impunerii definitive a limbii literare. Găsim în secolul al XVII-lea cărturari originari din toate ținuturile românești: din Moldova, Ardeal, Muntenia.

Se desbat acum idei, se pun probleme, se formează o limbă literară și se realizează și înfrățirea culturală a țărilor românești. Mitropoliții: Varlaam, Dosoftei, Simion Ștefan, Antim sunt expresia fidelă a contribuției lor la cea mai de seamă operă: la formarea limbii literare. Varlaam este acela care, pentru prima dată, prin scrierile sale, scutură grelele lanțuri ale limbii oficiale slavone, chemând credincioșii la o viață spiritual românească. Scrierile sale alcătuiesc un eveniment literar prin însușirile valoroase ce le prezintă limba în care sunt scrise. Varlaam desăvârșește opera lui Coresi prin cărțile sale. Acum nu mai găsim numai traduceri, ci găsim și prelucrări (Cartea românească de învățătură). În această carte, Varlaam trăiește din plin lumea de idei și de sentimente pe care le înfățișează. Frăgezimea expresiei populare și notele afective aduc o frumusețe în limbă; compoziția și tonul expresiv, expresia românească și avântul, precum și alcătuirea frazei dau deasemeni valoare operii: „*Cum iaste trupului ochiul cinste și frămseate și lumină, așa și mintea cea curată este frămseate și cinste și lumină sufletului. Puterea gândului este mintea, mintea este ochiul sufletului*“. Vedem deci, la Varlaam, redată pentru prima dată în literatură o frază bogată care impresionează, cu toate că are un colorit regional. Cartea lui Varlaam este răspândită pretutindeni după credința ierarhului: „*Un trup sântem măcar că sântem și mulți, iară pentru aceea sântem unul toți câți mâncăm di intraceea pâine*“...

Cu toate că particularitățile cunoscute și moldovenismele încă brăzdează opera, totuși limba noastră se afirmă tot mereu, dând ghes celei slavone de a părăsi tronul cel de-atâtea veacuri ocupat. Cunoaștem și polemica — prima polemică în limba noastră: Răspunsul lui Varlaam dela 1645 la Catehismul calvinesc e o dovadă de afirmare a limbii noastre.

Mitropolitul Simion Ștefan din Ardeal pune mai intens problema formării și dezvoltării limbii noastre literare. Cerul culturii parcă devine mai senin și greutatea se micșorează. Limba românească începe să-și facă loc în biserică, conștiințele sunt trezite mai mult. Simion Ștefan pornește lupta pentru înlăturarea provincialismelor și liberarea limbii noastre de sub tutela celei slavonești. Prin aceasta, Simion Ștefan poate fi numit primul îndrumător al limbii noastre literare. Ideile lui se găsesc expuse în predoslovîia lucrării „Noul Testament”, tipărit în 1648. Cătușele sintaxei slavone se desprind și Simion Ștefan are meritul de a fi emis această idee. În traducerile sale se ridică deasupra textului, redând ideea; deci limba noastră literară începe să cunoască o nouă cale, nu confuză, ci clară, care avea să o ducă la formarea definitivă. Limba de acum înainte este chemată să exprime cugetarea proprie a unui scriitor cu vederi nouă. Iată și cuvintele prin care Mitropolitul Ardealului socoate unificarea limbii literare ca temelie a unirii sufletești a Românilor: *„Aciastă încă vă rugăm să luați aminte că Rumânii nu grăesc în toate țările într'un chip, încă nici într'o țară, toți într'un chip. Pentru aceea, cu nevoe poate să scrie cineva să înțeleagă toți, grăind un lucru unii într'un chip, alții într'alt chip; au vesmânt, au vase, au altele multe, nu le numesc într'un chip. Bine știm că cuvintele trebuie să fie ca banii; că banii aceia sunt buni, care umblă în toate țările; așa și cuvintele acelea sunt bune, care le înțeleg toți. Noi drept aceea ne-am silit deîncât am putut, să izvodim așa cum să înțeleagă toți; iară să nu vor înțeleage toți, nu-i de vina noastră ce-i de vina celui ce au răsfirat Rumânii printr'alte țări de s'au amestecat cuvintele cu alte limbi, de nu grăesc toți într'un chip“.*

Iată idei multe la Simion Ștefan — idei de limbă și de unitate la Români. Coresi pune instinctiv bazele limbii noastre literare; Simion Ștefan, în schimb, formulează în mod conștient mijloacele pentru formarea și dezvoltarea limbii literare. Este — acest mitropolit — cel dintâi cărturar al culturii noastre autentice.

Cu Mitropolitul Dosoftei, limba românească se întronează definitiv în biserică. Meritul mare al acestui mitropolit este preocuparea sa de a mlădia limba noastră prin versificație. (Psaltirea în versuri). Dosoftei utilizează în versificație elementul de versificație al metrului popular componând stihuri pline de viață. Iată câteva versuri originale :

*Cine-și face zid de pace,
Imnuri de frăție,
Duce viața fără greață
'Ntra sa bogăție ;*

*Că-i mai bună depreună
Viața cea frățească,
Decât arma ce destramă
Oastea vitejească.*

(Sfârșitul psalm. 83).

Cărțile scrise de Dosoftei alcătuiau o lectură frumoasă și interesantă pentru cititorii timpului. Prin scrierile sale : „Psaltica în versuri“, „Acatistul“ și „Liturghia“, Dosoftei a adus cea mai însemnată contribuție la procesul de formare și de impunere a limbii noastre în biserică. Slavonismul își prevede sfârșitul. Limba noastră literară cunoaște o formare mai adâncă, o impunere aproape definitivă și este una și aceeași pentru toți Românii. Scrisul lui Dosoftei este presărat cu moldovenisme, dar el și-a dat seama de acest lucru și însăși marile cărturar le-a înlocuit. Găsim la Dosoftei fraza limpede, elegantă, cu înfiripări stilistice, pe care o putem constata în prefața cărții „Viețile Sfinților“...

„Iubiții lui Dumnezeu și cinstiți cetitori, cu drag să o primiți și să o citiți fără urît, că nu spune într'însa de petrecăniile și puterile împăraților și a chezarilor și a crailor și a domnilor“...

Cu apariția Bibliei de la București la anul 1688, limba noastră literară unificată se impune aproape definitiv. Această carte este o cunună a sforțărilor de veacuri a marilor cărturari. Biblia lui Șerban Cantacuzino este cartea înțeleasă de toți Românii ; în ea se oglindesc sforțările de veacuri, cărturărești ; ea reprezintă câmpul deschis și liniștit, lăsând în urmă frământările și vijelia ; e vremea liniștită venită după furtună. În „Biblie“ găsim stilul clar și fraza măestrită ; găsim o limbă literară formată aproape în totul ; o limbă înțeleasă de toți Românii.

Apariția „Bibliei de la București“ este un eveniment nou, pe lângă celelalte importante — este un eveniment literar al veacului al XVII-lea. Prin „Biblie“ triumfă românismul — în „Biblia“ se vede întreaga expresie a sufletului românesc ; — e sinteza sforțărilor traducătorilor de atâta timp ; este adevă-

ratul monument de limbă românească. Găsim apoi în „Biblia de la București“ o limbă scuturată de formele vechi; doar ici, colo, diftongarea de se mai observă. Câtă evoluție și ce formă nouă a luat limba noastră de la primele traduceri și până acum! E deajuns să citim psalmul lui David din Psaltirea Scheiană și cel din „Biblia dela București“ și ne vom da seama de adevărata evoluție a limbii și de adevărata cristalizare a formei și perfecțiunii acestei limbi:

*Derept ce încetiră-se
limbele și oamenii învățându-se
deșartelor?*

*Pentruce s'au înfierbântat
limbele și noroadele au cugetat
deșarte?*

(Psalt. Scheiană)

(Biblia de la București)

Limba literară formată în mod definitiv avea să pășească pe culmi înalte. Avea să primească expresia oratorică, avea să redea prin imagini simple dar sugestive, toate accentele simțirii omenești.

La începutul veacului al 18-lea, prin concursul celei mai însemnate personalități de cultură — Antim Ivireanu — limba literară românească triumfă definitiv. Prin activitatea bogată în tâlmăcirii și tipăriturilor, Mitropolitul Antim este acela care încheie șirul marilor frământări cărțurărești în domeniul religios. Literatura religioasă se îmbogățește mai mult; literatura populară deasemeni. Mitropolitul Antim Ivireanu tipărește în Țara-Românească primele cărți de ritual pe dea'ntregul în limba română. (Liturghierul și Molitvelnicul din 1713). Limba românească îmbracă și haina oratoriei; dar se desbracă în mod complet de formele vechi. E limbă limpede, curată, curgătoare, dulce ca mierea, ajunsă aproape ca în zilele noastre. Frumosul artistic se poate realiza de acum — limba românească este aptă pentru orice. Toate nuanțele sufletești sunt redată și mai ales tot ceea ce poate manifesta sufletul românesc. Pildă ne stau „Didahiile“ lui Antim Ivireanu:

„O, ce vedere de umilință, ce alcătuire ticăloasă! . . .

O sânge dumnezeesc! O lacrimi dumnezești! Când Dumnezeu ne plânge pre noi cu lacrimi de sânge, oare atunci ce sântem noi datori să facem“? Iată claritatea, iată mlădierea frazei.

Și apoi retorismul:

O, ochi căci nu lăcrămați! O inimă căci nu oftezi! Căci nu te despici văzând atâta caznă la cel unul născut din Tatăl!

Unde sunt formele vechi ale începutului? Toate au dispărut în rând cu evoluția limbii. Așa s'a impus și s'a format

definitiv limba noastră literară. Slavonismul a căzut sub puternica lovitură. Limba noastră definitiv formată a primit haina expresiei oratorice (în Didahii) și se va urca cu putere până la filosofie — în cronici. Ea capătă puterea de a reprezenta o idee, de a stăpâni masa, de a trezi emoție. Vocabularul limbii este îmbogățit, lexicul este modificat și mecanismul devine mai apt în redarea ideilor și sentimentelor. Umilele începuturi ale primelor texte au fost încununete cu succes. Atâtea vremuri grele, atâtea influențe, și despărțirea Românilor, sunt fapte care nu au putut împiedica mersul normal în formarea limbii noastre literare.

Căci limba aceasta formată prin activitatea intensă a cărturarilor bisericești este limba pe care a cunoscut-o poporul — este limba poporului — a neamului întreg care a suferit vicisliunile vremii ca și limba pe care o vorbea :

*Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărani!*

(Al. Mateevici)

Așa spune poezia. Și așa este. Căci trebuie să știm că până scriitorilor mireni a primit această limbă a cazaniilor și nu alta; această limbă formată în decursul vremurilor frământate, astăzi numai poporul o mai păstrează, poate în unele locuri. Cărturarii mireni încep apoi să o modeleze mai mult în scrierile lor; haina filosofiei, a expresiei curate, a ideii și maximei apare pe umerii acestei limbi.

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-a, limba noastră literară formată și impusă în mod definitiv, trecând sub condeiul mirean, intră într-o fază nouă prin apariția cronicilor.

Anghel Constantin
cl. 8 n.

Bibliografie:

- 1) Manual de l. română de Nedioglu: cl. VI-a și VIII-a.
- 2) Istoria literaturii române — epoca veche, de Sextil Pușcariu.
- 3) Vieța culturală a Românilor din Transilvania, de Victor Tăranu.

F i l m

De multe zile, din cerul de plumb curg fluturi mari de argint și totul se îmbracă într'un lințoliu vast de mătăasă albă. Copiii gălăgioși se îndreaptă în pâlcuri dese spre dealul din marginea satului ; de acolo, ca prin minune, se ridică o adevărată armată de oameni cu nasul roșu de ardei și cu ochii de cărbune. Săniuțele pline de chiote alunecă sbârnâind la vale lăsând în urmă dăre de argint. Vrăbiile, ca un șirag de mărgele, stau așezate pe gardul alb, așteptând cu ochi lacomi fărimituri de pâine, aruncate de un puiu de om cu o căciulă ce-i acoperea ochii până la nasul de bumb roșu. Soarele a ajuns acum în dreptul culcușului său și ca un ochiu de foc se ascunde din ce în ce după nouri de aur aprins, de unde ne mai trimite câteva raze piezișe. Vântul își schimbă direcția și tot odată are grijă să-ți biciuiască fața și să te alunge în casă. Un moment după aceasta și o liniște adâncă învăluisse satul ca într'o mreajă fermecată. Cerul se îmbracă în haina-i sclipitoare de noapte. De după deal, cu pași ușori, luna, stăpâna mută a nopții, urcă scara lungă a cerului. Dintr'odată liniștea nopții se sparge: urlete sinistre ies dintre copacii pădurii și se împrăștie în câmp ; un glas jalnic de călător rătăcit imploră ajutor și apoi cade victimă... iernii.

Zăpada prinde a se întări și a scârțâi ca un car plin de poveri sub picioarele vreunui flăcău întârziat la poarta Ilenii. Sclipiri de cristal se îndreaptă țepoase spre lumina palidă a lunii. Pomii în locul podoabei verzi de astă vară își atârnă pe umerii despoiați dantelării bizare... Poduri de argint — ca în poveștile cu feți frumoși — se aștern în lungul și în latul apelor, iar pe geamurile odăii se zugrăvesc flori mari de crin. Ușa casei se deschide gemând jalnic și în casă pătrunde un val rece de frig. Focul pâlpaie agale răspândind o atmosferă dulce și binefăcătoare în toate ungherile odăii, iar lângă sobă, un greer, care se vede că n'a fost atins de gerul aspru, cântă o romanță melancolică din chitara-i renumită. Pisica toarce liniștită pe patul moale și numai când din părete se mai aude câte un „chiț“, ciulește urechea cu atenție ; dar, această atenție este întreruptă de un „cucuriguuu“... prelung ; apoi alte sute de cucuriguri vestesc miezul nopții...

Vizitiu V. Theodor
cl. IV-a n.

Noi nu avem copilărie

Vieța noastră n'are basme,
Căci noi n'am cunoscut ce-i tihna,
Voi ne-ați răpit pe veci odihna
Și ne-ați făcut din dulce : spasme.

Pe-aleea vieții noastre nu-s
Nici flori, nici fluturi ca să sboare
Și nici surâde larga zare,
Căci soarele-i de mult apus.

Noi am trăit în întuneric
Și noaptea ne-am clădit destinul,
Cum își clădește'n taină crinul
Povestea unui vis himeric.

Când ne-am născut era bătaie
Și țevi de tun băteau în cruce,
Și foc pe cerul ce străluce,
Și'n lumea 'ntreagă vâlvătaie.

Din fașă ne-au stropit cu sânge
Și'n sânge ne-am durat noi firea,
Cu sânge-i scrisă amintirea,
Dar amintirea noastră plânge ;

Că'n vremea ceea când urgia
Umbla cu sete pe pământ,
S'a dus pe veci ce-aveam mai sfânt,
S'a dus pe veci copilăria.

Al. Iftimie
cl. 8 n.

Educația sănătății

În planul întâi al preocupărilor didactice și sociale, programele analitice ale școlilor normale și primare au pus educația sănătății.

Legiuitorii și-au dat perfect seama de lipsurile noastre organice. Sperăm să oglindim ceva din acest capitol, dacă nu realizări îmbucurătoare, atunci constatări dureroase.

Sfaturi practice

Procurați-vă de pe acum săpunul special contra yperitei, permanganat de potasiu (în soluție, proporția de 1 gram la 4 litri apă); bicarbonat de sodiu, praf de clorură de var amestecat cu praf de talc; petrol, benzină și vată; apoi acid boric (apă boricată), un rând complet de lingerie curată de rezervă, un primus simplu de fiert apă, hârtie cerată, pânză de ață, cutii de tablă și foi de celofan.

Procurați-vă masca civilă, o lanternă de buzunar, sticle bine închise pentru apă.

Procurați-vă clorură de var, săpun mult, cărpe de lână, pături și călți. Păstrați cenușa de lemn pentru leșie.

Procurați-vă clește, perii, bidinele și lăzi mari cu pământ; apoi var pentru vărut.

Procurați-vă ulei de in și nu aruncați pânza ori flanele uzate.

Cereți sfaturi de felul cum trebuie să se păstreze toate acestea, în special clorura de var, căci toate acestea sunt leacuri în contra otrăvirii cu yperită a omului, animalelor, plantelor, alimentelor, a lucrurilor, a locuințelor, a grajdurilor, drumurilor, câmpurilor, etc.

Împotriva altor gaze otrăvitoare sunt și alte leacuri; de aceea, e bine ca fiecare cetățean să aibă trusa sanitară compartimentată după natura gazelor otrăvitoare:

a) Apă sărată și bicarbonat de sodiu dizolvat în apă, contra bromurei de benzil (lacrimogen).

b) Apă sărată, acid boric și eter, împotriva gazului numit Clark I (strănutător).

c) Soluție de clorat de potasiu, piramidon, amoniac + eter + cloroform contra arsinelor (Dick).

d) Punga cu gheață și alte medicamente pentru gazele grețose.

Educația științifică și practică

În acest domeniu nu stăm prea strălucit. Din nebuloasa teoriilor și a formulelor începe să scapere totuși scânteii de lumină și orientare, ca o nădejde și pentru realizările practice. Ne-am legănat suficient cu „dor și jele“, cu „cântece și glume“. Trebuie să alegem acum între două alternative: sau — rațional gândind — să pășim peste adolescență în maturitate, sau — filosofic gândind — să ne întoarcem la primitivism. Altfel se apropie cântecul lebedei:

Staturi practice

1) **Clorura de var.** Se prepară astfel: varul solid se stinge în apă, dând laptele de var. În cantitate egală cu varul, punem apoi clor (un kg. de clor la un kg. de var) și obținem clorura de var în stare mai solidă (groasă) decât laptele de var. După uscare, amestecul se poate preface în praf și se păstrează astfel în butoaie ermetic închise, ori în cutii speciale, la o temperatură constantă, fără lumină și fără umezeală, altfel clorura de var se alterează și pierzându-și mirosul de clor nu mai poate fi întrebuințată.

În mod științific, zicem că prepararea clorurii de var se face prin tratarea hidratului de calciu (laptele de var) cu clor, după formula următoare:

dând amestecul de clorură și hipoclorit de calciu.

2) Cârpele de lână și câlții servesc la astuparea crăpăturilor din pereți, acoperiș, uși, etc. după ce au fost muiate în ulei de in sau în leșie de cenușă de lemn. Ușile și ferestrele se astupă cu pături înmuiate la fel în uleiuri sau leșie, și toate acestea folosesc mai ales pentru apărarea unui adăpost de vite și de furaje.

3) Săpunul și clorura de var servesc pentru animale. Animalele yperitate se cunosc după lăcrămarea ochilor, tusă, aprindere de plămâni și lipsa poftii de mâncare. În acest caz se spală picioarele, nările, burta până sub coadă cu apă și săpun, ochii cu apă curată (fiartă și răcită) apoi se va tampona bine cu clorură de var (afară de ochi), dar cu toată atenția să nu ne infectăm noi.

4) Omul întrebuințează săpunul special și praful de clorură de var amestecat cu praf de talc, după recomandății speciale.

5) Efectele fiziologice ale gazelor de luptă. (Vezi Apostolul, an. V, Nr. 10—12, pag. 19—25).

B i n e l e

Zilnic pomenim cuvintele: „i-am făcut un bine“, fără să știm în ce constă acel „bine“.

La prima vedere și după capacitatea intelectuală a fiecăruia, binele este o apreciere a societății și se consideră că există, atunci când actele noastre corespund moralei, stabilită și primită de societatea omenească.

Binele este de două feluri: a) „Binele individual când este săvârșit spre folosul săvârșitorului și atunci el îmbracă o formă a „egoismului;“ b) „Binele colectiv“ când este săvârșit spre binele societății, îmbrăcând haina „altruistă“.

Există o limită rațională, absolută chiar, pe a cărei dimensiune se desfășoară viața omenească strictă și necesară. Limitele acelu „întreg“ sunt stăpânite de: dreptate și nedreptate; de adevăr și minciună; de dragoste și ură; de bine și rău. După Zenon, „tot ce este cu rațiunea este binele;“ sau mai putem spune că „binele“ pentru o ființă este „împlinirea destinului său“. Dar nu numai atât. Individul trimis pe pământ are datoria de a trăi, de a împlini voia lui Dumnezeu. În cursul vieții sale îi este dat (pentru ușurarea traiului) așa zisul „ideal“ sau „fericire eternă“, către care oamenii se îndreaptă, aleargă cu pași repezi și cu brațele întinse. Trebuie să admitem că un „ideal“, o „fericire eternă“ nu este ceva fix, constant, absolut sau chiar absurd, ci el este dat fiecăruia în aceeași măsură, sau, mai bine zis, idealul există în sufletul fiecăruia și prin urmare nu trebuiește căutat pe diferite căi prodigioase și nici de așteptat sosirea „lui“ din negurile viitorului. Pentru ca idealul să fi relevat omului, se cere ca faptele sale să aibă urmări pentru îmbunătățirea universului, fără să fie urmate de răsplătire.

Am făcut această paranteză cu scopul ca definiția asupra binelui să fie înțeleasă. (Definiția lui B. P. Hasdeu)

„Binele este acel lucru,“ care, făcut de toată lumea, contribuie la fericirea tuturor.

La drept vorbind, binele ne vine din afară, se impune nouă — dar este și în noi — și-l putem simți, recunoaște, numai atunci când randamentul conștient al activității noastre a contribuit calitativ și cantitativ la progresul general:

Pentruca binele, acest principiu moral să atingă perfecțiunea, depinde de purtarea noastră a tuturor sau, cum s'ar spune, este chiar determinat de voința și rațiunea noastră. Și fiindcă depinde de noi, ni se cer următoarele condițiuni pentru împlinirea lui: să nu ne împotrivim nimănui, să nu comitem adulter, să nu răspundem răului prin rău, să credem în învățătura lui Crist, căci fără credință nu se poate trăi, deoarece ea este forța și rațiunea vieții cuprinzând în sine înțelepciunea umanității, prin care se poate dobândi sau crea „binele“, idealul și fericirea eternă.

Am înfățișat pe scurt binele privit prin prisma de vedere a cugetării, a rațiunii. Să luăm acuma binele din punct de vedere moral, religios, evanghelic. În Vechiul Testament se arată că la popoarele care desigur că erau păgâne (după concepția noastră) se află acest principiu al binelui, al frumosului și al adevărului, întruchipat la vechii Greci în zeul „Gebeleisis“. La Mezi principiul binelui a fost întruchipat în zeul „Ahurmazda“ cunoscut sub numele de „Ormuz“. A fost o concepție bazată mai mult pe sentimente și primită prin hipnoză și pentru că principiul era izvorât dintr'o ființă, zeitate cu însușirile sufletești și cu necesitățile fizice, a fost socotită greșită și înlocuită în Noul Testament prin învățătura Mântuitorului. Evanghelia ne spune că binele este în noi și pentru a avea parte de el trebuie să împlinim voia Tatălui Cereșc.

Iată cum ne descrie Evanghelistul Matei, cap. IV, lupta între bine și rău: 8. „Apoi l-a dus pre dânsul diavolul (adică pre Iisus după ce a postit 40 zile) într'un munte înalt foarte și l-a arătat Lui toate împărățiile lumii și slava lor. 9. Și l-a zis Lui: „Acestea toate le voi da Ție, dacă, căzând te vei închina mie. 10. Atunci a zis Iisus lui: „Mergi înapoia mea, „Satano“, căci scris este: Domnului Dumnezeuului tău să te închini și Lui unuia să-i slujești. (cap. IV). Numeroși cugetători au căutat să explice natura acestor două principii, dar n'au ajuns la rezultate complete. Astfel din cele mai vechi timpuri găsim pe Platon, Aristotel, Zenon, ocupându-se de aceste principii, sau mai încoace pe Descartes, Leibnitz, Goethe, Locke, Kant, Wundt și Hobbes care ne dă următoarea explicațiune:

„În om, ceea ce se prezintă sub o formă reală sunt sim-

țurile. Numai cu ajutorul lor se percep senzațiile, care dacă produc plăceri, dau naștere la dorințe. Deci dorințele sunt cauzate și produc efecte.

Obiectul plăcut este tot ceea ce place, sau, cu alte cuvinte, „binele“ (și invers) dacă nu place, atunci produce răul“.

Belâi Nechita

cl. VI n.

Dureri...

Luna printre nouri aruncă o lumină slabă asupra orașului îngropat în zăpadă.

Toate frumusețile orașului din timpul verii, te fac acum să te'nfiori de singurătatea și monotonia lor.

Frumosul munte Cozla, luminat feeric de razele argintii ale lunii în timpul nopților de vară, acum nu e decât o ceață și o negură infinită.

Puținii trecători se întorc pe la casele lor, siliți de vântul rece, care le izbește fața.

„Dar din când în când, clinchetele de clopoței ale săniilor răsună în noaptea rece, pierzându-se apoi în depărtări.

Pe străzile pustii ale orașului nu se vede țipenie de om... Unii își petrec timpul la căldura plăcută a sobei, în cântece, râsete și voie bună, neducând grija zilei de mâine.

Dar nu toți au parte de bucuria aceasta !..

Câte suflete chinuite în mizerie nu se sbuciumă, nu se frământă !!

Câți părinți nu se întreabă cum vor putea aduce bieților copilași pâinea cea de toate zilele !

Câți copilași orfani nu tremură prin colțurile întunecoase ale străzilor, așteptând ajutorul milostivilor trecători !

„Cerșetoria“ e o rușine : dar acesta este ultimul pas la care te împinge desnădejdea.

S'au întrebat vreodată cei avuți ce-i determină pe acești nenorociți la asemenea lucruri ? !

Pe frunțile lor încrețite de atâtea dureri, se poate citi desnădejdea acâncă, în ziua în care se întorc cu mâinele goale, la copiii ce-i așteaptă cu nerăbdare.

Acești oameni apăsați din greu de necazurile vieții mai pot fi și ei tericiți ? ! Ce vor mai putea aștepta acești sărmani copilași, dela soartă și dela acești bieți părinți ?

Totuși.. cât de rea e lumea față de ei !

Cât de neînțeleasă e soarta omenească !

Nu fiți nepăsători față de durerile acestor ființe și ajutați-le pe cât puteți.

Bourceanu D. Vasile

cl. VI-a n.

Educația artistică. Folklor.
Distractive.

D o i n e

I

*Frunză verde și-un măcieș,
Dragul mamei, Gheorghieș,
Mândru nume ți-ai ales,
Pe ce drum ai mai purces;
Pe drumul Ciocracului,
In fundul Bugeacului,
Lă iazu! săracului;
Toți flăcăii s'au scaldat,
Numai Gheorghe s'a'necat,
Cu cămășa de bumbac.
Care i-a fost lui mai drag.
Și-a venit mâni-sa hârtie*

*Să-i trimeată de tămâie
Că'napoi n'o să mai vie.*

II

*Și-am zis verde nucă seacă.
Mâine toți recruții pleacă,
Vin părinți ca să-i petreacă;
Dar pe mine n'are cine,
Mama-i moartă de trei zile,
Tata-i bătrân și nu poate,
Am surori și-s măritate.*

Auzite din com. Cimișlia.
jud. Tighina

Zavițchi Const., cl. IV

C â n t e c

*Foaie verde mărăcine
Mai spune, Lenușo, spune:
Dacă mai ai drag dă mine
Cât mai stau pă lângă tine,
Că mai am cincispre'ce zile
Și e ordinul la mine
Să mă ia dă lângă tine,
Rămâi pă brațe străine.
Foaie verde viorea
Fă, mândro, cum îl putea
Până la sosirea mea.
Foaie verde siminoc,
Să mături vqtra de foc,
Și să sameni busuloc;
Cât busulocu-o sta verde
Dumnezeu nu mă va pierde,*

*Iar dacă s'a veștejit
Să știi, dragă, c'am murit.
Foaie verde mărăcine,
S'apestești două-trei zile
Și să pornești după mine;
Căci pă mine mă găsești:
Sus în vârful muntelui,
La umbrița bradului
Lângă roata tunului,
D'un obuz în piept lovit.
Foaie verde trei aglici
Să mă iei, să mă ridici
Și să speli fața mea toată
Să vezi ce-ai iubit odată.*

Culegere din Căndești
Jud. Dâmbovița,

de **Sârbu Gh. Ion, cl. VI n.**

Logodnicul și logodnica

*Dila unu pân la doauâ,
Tot aștept o vestl nouâ,
Dila doauâ pân'la trii,
Tot ti-aștept, măi pui, sâ vii.
Dila trii până la patru,
Ti aștept, măi pui, la poartâ.
Dila patru pân la și'nși
Ti aștept, măi pui, pi aiș'i.
Dila și'nș'i și pân'la șăsâ
Focu din minl nu iesâ.
Dila șapți pân'la opt
Of, inimâ, nu mai pot.
Dila opt sâ pân'la nouâ
M'i s'o rupt inima'n douâ.
Dila nouâ pân'la zăș'i
Iacâtâ sâ noaptea treș'i.*

*Șâ n'am cu și'ni pitreș'i.
Câ cu și'ni-am pitrecut
S'o dus și n'o mai vinit,
Vai di mini ș'e-am pățât-*

* * *

*Mărioară, oară, oară,
Ochii tăi mă bagâ'n boalâ,
Sprâncenili mă omoară.
Ochi și sprânș'enili
Fac tăti greșălili.
Di n'ar și ochi sâ sprânș'enî
N'ar mai și'n lumi greșăli
Și multi pacati greli.*

Auzite dela Maria Amariei,
Cotârgași-Neamț.

Amariei Costin, cl. VII B.

Superstiții din satul Mărgineni Jud. Neamț

1) Când se culcă pisica pe vatră dinaintea focului, e semn că se va schimba vremea.

2) Când auzi cântând o găină cocoșește, e semn rău: se va întâmpla ceva.

3) Când cântă cucuvaia pe casă, e semn că va muri cineva.

4) Când cloșca are pui mici și unul dintr'înșii cântă ca și cocoșul, se spune că e „năzdrăvan” și prevestește ceva rău.

5) Când se'ntoarce fumul pe gura sobei înapoi, e semn că se va schimba vremea.

6) Când te-ai pornit undeva, e bine să nu te mai întorci înapoi, că nu-ți merge bine.

7) Când ai o pereche de haine noi să nu te îmbraci cu ele întâi sâmbăta, că nu-ți merge bine.

8) Când ai de început un lucru, să nu te apuci de dânsul marți, că nu-ți merge bine.

9) Când ai plecat undeva și ți-a ieșit cineva înainte cu cofele goale, nu-ți merge bine.

10) Când ești pe un drum și un iepure îți taie drumul, e bine dacă ai hrană în căruță să arunci un mănunchiu jos spunând: na-ți mâncare, altfel nu-ți merge bine.

11) În timpul iernii, miercuri seara, să nu depeni că îți căpiază oile.

12) Să nu lucrezi în ziua de „Miezii Pereți“ că te tândăște.

13) În dimineața de Sfântul Vasile, dacă-ți intră în casă o femeie, atunci oile îți vor făta numai mieluțe, iar dacă îți intră un bărbat, îți vor făta numai berbecuți.

14) În dimineața de Sfântul Vasile, e bine ca să te semene mai întâi un om bălan.

15) La Ajunul Crăciunului când se fac turte, e bine ca prima turtă să fie dată la vite.

16) Când ești la moară și ai de legat un sac, să nu cumva să iei vreo sfoară de acolo și să-l legi, că odată adusă acasă îți sosesc și guzganii.

17) În fiecare dimineață să fii prudent ca nu cumva să îmbraci ceva pe dos: ciorapi, cămașă etc. că nu-ți merge bine.

18) Nu este bine să se cunune doi în aceeași zi, că unul din ei se va divorța.

19) După ce a murit cineva, în trei seri după înmormântare se pune un pahar cu apă pe o masă și întrânsul se pune mămăligă și zahăr, iar îndurerații stau cu toții în jurul lui cu câte o lumânare aprinsă în mână. În timp ce se topește zahărul, ei spun că se hrănește sufletul.

20) În timp ce se mulge vaca, copiii nu e bine să stea acolo.

21) Vițelul când este scos pentru prima dată la pășune, este bine să i se lege împrejurul gâtului o zgardă roșie, ca să nu se deoache.

Manole Vasile, cl. VI-a n.

GHICITORI

Bat ei cainii
 Bat cum bat;
 Dar când bat cățelele,
 Cad jos toate stelele.

(?)

Scriptcaru D. Gh. cl. II a.

Deslegările jocurilor din numărul trecut.

1) C A S T A N
A R C A N
S C O P
T A P
A N
N

2) S T E J A R E
T U T U N
E T E R
J U R
A N
R

3) Proverbul ascuns :

Cu ce măsură măsură
Cu aceea ți se va măsura

4)

A
A P A
A M O R F
A P O S T O L
A R T U R
F O R
L

5) Avem un crez un ideal,
Prin faptă și povață
Vom înfrunța al vremii val
Cu dreptul la viață.

Vizitiu V. Theodor
Cls. IV-a n.

Propuneri :

A

4	5	15	8	14	20	5													
17	5	7	14	20	3	5	12	18											
		5	8	3	4	17	5	12	7	15	13								
1	5	4	14	20	13	5													
				5	8	3	22	5	12	7	15	3	17	4	18				
15	3	1	13	3	5	12	18												
		1	5	8	4	3	17	4	18										
				11	14	6	5	17											
4	15	3	5	12	6	5													
			1	14	19	3	21												
		4	5	15	5	6	13	5	8	3									

B

Dela A la B, numele unui filosof român
U = 15 și T = 19

Orizontal : Scriitori români.

Chirilă Valeriu
Cls. VI n.

OAMENI — CARȚI — REVISTE

† **Gr. Trancu-Iași**

Când aceste rânduri vor vedea lumina tiparului, va fi trecut mult timp de când acela care a fost profesorul Grigore Trancu-Iași, a trecut dincolo de tărâmul acestei lumi. Și totuși chiar după atâta timp, eu tot nu pot înțelege că nu mai este printre noi, că nu-l vom mai întâlni niciodată, că niciodată nu vom mai primi un cuvânt de înbărbatare din partea lui. Doamne, întărește-mă ca să nu cărătesc împotriva rândurilor Tale!

Dar orice cărtire, oricărăsvrătire împotriva hotărîrilor Celui de Sus e zădărnice. Stăpânindu-ne durerea, să încercăm mai bine a zugrăvi, după puterile noastre, icoana aceluia care a fost Gr. Trancu-Iași. Sarcină grea,

căci viața lui Gr. Trancu-Iași e un șir nesfârșit de fapte frumoase și bune, rod îmbelșugat al unui suflet mare și generos.

Aș vrea să am puterea să le amintesc pe toate și să le ținuiască cu slove de foc în văzul tuturor, spre a servi de exemplu, într'o lume în care bunătatea, desinteresarea, tăria de caracter,

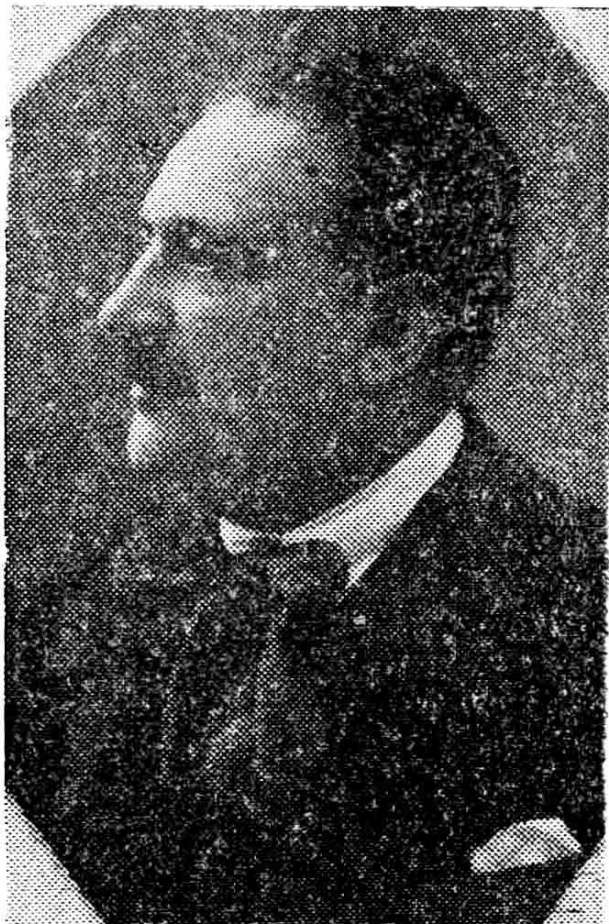
sunt flori din ce în ce mai rare.

Gr. Trancu-Iași s'a născut la 23 Octomvrie, 1873, la Tg. Frumos. Fiu al unor negustori cuprinși, soarta face totuși ca de mic să simtă greutatea vieții, căci un incendiu distruge averea părinților și în curând, apoi, pierde și pe tatăl său.

Fiind cel mai mare dintre cei șapte frați ai săi, devine capul familiei, pe care o ajută din bursa de 40 de lei, pe care o avea ca bursier al școlii comerciale.

În 1880 intră funcționar la Banca Națională din Iași și în puținul timp liber dă diferența de liceu, ia bacalaureatul și se înscrie la Facultatea de Drept. În 1902 e mutat la Galați și trecând cu media

zece examenul de profesor de contabilitate, e numit profesor la Școala Comercială din Galați. După câțva timp părăsește Banca Națională și se înscrie în Baroul de Covurlui, ajungând în curând printre fruntașii săi. Pledează câteva procese răsunătoare și colaborează la revista „Curierul judiciar“.

Ajunge prodecan al baroului de Ilfov și membru în consiliul superior al „Uniunii Avocaților“. Nu-și neglijează nici cariera profesorală. Datorită culturii lui vaste, e numit profesor la Academia Comercială din București, apoi la Școala Superioară de Războiu. Lecțiile sale vor rămâne neuitate. Erau o bucurie și o desfătare spirituală pentru studenții săi.

Dar energia și puterea lui de muncă erau prea mari spre a se mulțumi numai cu baroul și catedra. A desfășurat și o vie activitate publicistică, fiind un colaborator credincios al „Universului“. Dar acolo unde mintea sa luminată și sufletul său generos și bun și-au dat toată măsura lor, a fost pe terenul social-politic.

Fiind numit ministru fără portofoliu în guvernul generalului Averescu din 1920, izbutește să creeze Ministerul Muncii și al Ocrotirilor Sociale și desfășură o vie activitate legislativă și gospodărească, menită să asigure o viață mai omenească muncitorimii.

Legiuirile lui muncitorești sunt atât de bune pentru muncitori, încât chiar marinarii americani, când se angajau, cereau să fie angajați în condițiunile legiuirilor lui Gr. Trancu-Iași ¹⁾.

Când grevele muncitorești se țineau lanț și când unii erau de părere că cel mai bun mijloc de a le potoli e mitraliera, Gr. Trancu-Iași a potolit multe cu sufletul lui bun, coborîndu-se în mijlocul masselor muncitorești și ascultându-le durerile.

Și aici, în politică, unde atâția s'au murdărit până la desgust,

Gr. Trancu-Iași și-a putut păstra nepătat sufletul lui curat și bun. Atunci când fripturismul era la modă, când oamenii politici își schimbau credințele mai ușor decât cămașa, el a rămas neclintit lângă mareșalul Averescu, disprețuind ispitele, renegările, lungușirile... Admirabilă pildă de caracter! Cu atât mai admirabilă, cu cât a trăit într'o epocă de moravuri desgustătoare. Sufletul lui curat și bun nu se mai potrivea cu aceste timpuri nici nu mai trăia în prezent, ci în trecutul mai bun și mai luminos. Din nevoia acestei evadări din prezentul decăzut și din admirația față de oamenii mari ai neamului, au luat naștere acele admirabile comemorări dela Ateneu: Creangă, Eminescu, Conta... Glorii ale neamului și ale Iașului său iubit, pentru care a luptat din răsputeri în toată viața sa.

Jurist, economist, om de stat, Gr. Trancu-Iași n'avea nimic din rigiditatea savantului sau morga omului politic. În sufletul lui era sensibilitatea și desinvoltura artistului. A iubit cu pasiune arta și literatura sub toate manifestările ei, iar el personal a cultivat epigrama, această floare aleasă a spiritelor și inteligențelor de înaltă tensiune.

În epigramele sale nu era niciun pic de venin. Provocau râsul și veselia fără să jignească. Un adevărat tur de forță, care nu putea fi realizat decât de un suflet ca al său a cărui piatră din capul unghiului era bunătatea.

Nu cred să fi existat vreodată vreun om mai bun ca Trancu-Iași. N'a fost inițiativă frumoasă pe care să n'o promoveze, să capete o încurajare, o mângâiere.

¹⁾ A se vedea articolul camaradului Aurel Negulescu din „Universul“ din 11/I/1940.

Când, anul trecut, în urma comemorării lui Conta la Ateneu, i-am scris o scrisoare în care-i arătăm halul în care se afla școala începută pe locul casei natale a filosofului, mi-a răspuns imediat, mie, unui umil învățător, de existența căruia nici nu auzise până atunci. A și pornit apoi acțiunea și m'a ținut tot timpul în curent cu mersul ei, atât prin scrisori adresate mie, cât și prin cele adresate d-nei prof. Eufrosina Săvescu, directoarea Șc. Normale de fete, sora sa.

Atât de mult se interesa de problema școlii din Ghindăoani, încât d-na Săvescu spunea că zicea adesea: Două lucruri aș vrea să mai pot termina în viață: biserica din satul... și școala din Ghindăoani lui Conta.

Câtă deosebire între acest

suflet mare și nobil și între ce al atâtor dregători, care având posibilități de înfăptuire, nu fac totuși nimic pentru cinstirea oamenilor mari ai neamului nostru!

Soarta nu i-a dat însă răgazul să-și îndeplinească și această ultimă dorință și ni l-a răpit fulgerător, când nimeni nu se aștepta.

Amintirea sufletului lui bun și mare va trăi însă veșnic printre noi, îndemnându-ne să nu ne aflăm odihna până ce ultima-i dorință nu-i va fi împlinită din toate puterile, și ne legăm ca în tot cursul vieții să cultivăm în sufletele noastre o cât de mică parte din bunătatea fără margini, care i-a împodobit sufletul său mare și nobil.

M. David-Ghindăoani

Ștefan Bârsănescu: Tehnologia didactică.

Prelege. i universitare. Iași, 1939. Prețul 75 lei.

După excelentele manuale didactice atât de cunoscute în lumea dascălească și după eruditele lucrări de sinteză „Unitatea Pedagogiei Contemporane ca știință” și „Politica Culturii în România Contemporană”, d-l profesor Bârsănescu dă iubitorilor de literatură pedagogică, în cartea de față, un ghid didactic folositor și sosit la timp pentru a stăvili oarecum di'entantismul metodic și didactic la modă și cu rezultate culturale atât de îndoelnice. D-sa își propune în „Tehnologia didactică” să trateze tehnica didactică a lecțiilor, nu din punct de vedere intelectualist sau voluntarist, ci din

punct de vedere al *pedagogiei culturii*. De aceea e preocupat de „marile probleme ce și le pune pedagogia culturii: 1) Cum asigură prin lecții transmiterea valorilor spirituale și propunerea lor. 2) Cum cultivă pe școlari ca să vibreze pentru marile valori ale culturii și 3) Cum îi pregătesc în vederea creațiilor culturale”. (Prefața). Chestiuni noi în didactica românească.

Tehnologia didactică, scrie autorul, este „acea parte din didactică, în care se studiază tehnica învățământului sau tehnica didactică”. Iar tehnica didactică este suma procedeeilor sau metodelor de lucru care asigură rezultatele cele mai bune. (p. 3)

Tehnica este de două feluri: empirică, care lucrează după reguli și științifică, care lucrează după legi.

În decursul veacurilor, din antichitate și până în zilele noastre, au fost folosite diferite tipuri de tehnologie didactică. Iată-le: a) Tipul filosofic-antic. b) Tipul de tehnică zis propozițiv și disputativ-scolastic, în Evul mediu. c) Tipul raționalist (Rabelais, Montaigne, Vivès). d) Tipul psihologic — reprezentat prin Pestalozzi, Rousseau, Herbart și Basedow. Intemeietorii didactici sunt, desigur, Comenius, Ratichius și Locke.

Primele planuri de lecții încep cu Herbart. Făcând teoria generală a lecției, D-l Bârsănescu definește — folosind cuvintele pedagogului Kammler — activitatea profesorului și a elevilor într-o unitate metodică și care durează un timp determinat. Înfațișând formele obișnuite de lecții, le arată și importanța pe care o au ca mijloc de formare a omului, transmițând valorile culturale dela o generație la alta, spre fructificare. Lecțiile, după D-l prof. Bârsănescu, vor fi de următoarele tipuri: 1) lecții în care accentul cade pe predarea și asimilarea bunurilor de cultură. 2) Lecții în care preocuparea esențială este de a promova trăirea valorilor culturale și 3) lecții care dezvoltă capacități creatoare. Dând cea mai mare atenție lecției, d-sa insistă asupra pregătirii lecțiilor de către membrii corpului didactic și asupra felului cum s'a înțeles această pregătire din punct de vedere al psihologismului, teleologismului și a naturalismului didactic. Pregătirea materiei de

predat, indiferent de moda pedagogică, sub flamura căreia lucrăm, este o activitate obligatorie pentru profesorul sau învățătorul conștiincios. Orice membru al corpului didactic trebuie să facă din ajun următoarele: a) Să consulte programa analitică; b) Să cerceteze manualul didactic respectiv și 3) Să cerceteze și să adune fondul de idei al lecției. După aceea, urmează pregătirea materialului didactic și pregătirea pedagogică. D-l Bârsănescu nu scapă din vedere felul cum pot pregăti elevii lecția nouă pentru a doua zi. Iar după ce dă îndrumări metodice pentru ținerea lecțiilor, arată cum au evoluat planurile de lecții dela Herbart la Ziller, W. Rein și G. G. Antonescu — toți pedagogi intelectualisti — și apoi la expermentalisti W. A. Lay, H. Itschner, R. Seyfert și Ed. Burger, ca trecând pe la „pedagogia trăirii“, a lui Scharellman și a lui F. Ganoberg, să se oprească la planul simplu (introducere, tratare și încheiere) a lui Sammer. D-sa recomandă însă următorul plan de lecție, pentru transferarea comorilor culturale: 1) Pregătire. 2) Predarea. 3) Aprofundarea. 4) Generalizarea și 5) Aplicarea. Pentru promovarea dispoziției de a vibra pentru valori, recomandă următorul plan: 1) Pregătirea. 2) Comunicarea fondului. 3) Adâncirea. 4) Generalizarea. 5) Valorificarea. Remarcăm în mod deosebit planul de lecție în comunitate de muncă, pe care regretăm că nu-l putem prezenta în aceste pagini.

Nu putem trece peste formele de învățământ. Făcând un tablou comparativ al acestor forme după O. Willman, Fr. Eggers-

dorfer, H. Schwartz, Rude și Hergert, d-l Bârsănescu rămâne la următoarele: deictică, expositivă, interogativă, explicativă, desen și artă plastică. Modurile de învățământ le arată a fi următoarele: colectiv, individual și pe grupe. După ce dă o sumă de sfaturi de folos despre ținuta profesorului și tratează principiile generale de învățământ impuse de natura bunurilor de cultură, natura copilului și de scopul educației, autorul se ocupă, într'un capitol, despre activitatea profesorilor și a elevilor după lecția de predare. Într'un capitol special se ocupă de cele 3 feluri de lecții de ascultare (ascultare, exerciții și examen) indicând și felul cum se procedează la asemenea lecții. Ultimul capitol insistă asupra materialului didactic, notărilor, etc.

„Tehnologia didactică“ este, după cum arată autorul în prefață, un capitol din cursul de „Didactică Generală“, pe care îl ține la Universitate și care, sperăm că va apărea în curând în vitrinele librăriilor. Se adresează tuturor membrilor corpului didactic dornici de îndrumări clare și serioase. Ceea ce deosebește lucrarea de față de celelalte didactici — herbartiene sau experimentale — este unghiul nou sub care privește profesorul, elevul, materia de învățământ. Inspirat din marii didacticieni ai vremii, d-l Bârsănescu pleacă de la pedagogia culturii, care la rândul ei bănuim că se hrănește din izvoarele pline de sevă ale filosofiei culturii. Și pentru că nu putem insista mai mult asupra „Tehnologiei didactice“, o recomandăm cititorilor spre a o citi și compara cu celelalte lucrări similare ale altor autori de lu-

crări asemănătoare din România. Dealtfel, socotim că o operă a d-lui prof. Bârsănescu nu are nevoie de recomandări.

II. *Ștefan Bârsănescu: Învățătorul român contemporan și destinele neamului.* Tipografia A. Țerek - Iași, 1939. Broșura despre care referim mai la vale cuprinde un ciclu de prelegeri pe care le-a ținut d-l profesor Șt. Bârsănescu în fața celor 600 de profesori și învățători în vara anului 1938, la Iași, tratând despre următoarele: „Profesiunea de învățători“; „Învățătorul român contemporan și destinul neamului nostru“; „poziția pedagogică a învățătorului român în școala neamului“; „Învățătorul român contemporan și destinul școlii rurale“; „Învățători celebri prin creația lor pedagogică“ și „Spre noi așezăminte pentru pregătirea corpului didactic primar“.

Inceputul învățământului se cunoaște, din momentul când omul primitiv a simțit nevoia de a ști, de a cunoaște. În fața incertitudinilor, omul și-a formulat întrebări, și-a pus probleme, a simțit nevoia unei perfecționări a educației. Învățământul a corespuns unei funcțiuni eterne și specifice a vieții omenești: dorința de a ști. De la Platon, când cunoșteam o școală organizată, și până astăzi, învățătorul e educat, transmitând bunurile culturale de la o generație la alta. Învățătorul ideal al tuturor oamenilor și pentru toate timpurile a fost Domnul nostru Iisus Hristos. Învățătorii de geniu au fost Socrate, Platon, Aristot, Comenius, Pestalozzi și Kant. Toți au avut aceea „rara avis“, pornirea interioară de a se dăruși sufletește, o vieță

și-o conștiință superioară, care i-a scos deasupra celorlalți oameni. În rezumat — cum arată atât de frumos însuși d-l Bărsănescu — 1. „Profesiunea de învățător, răspunzând unor necesități originare — tendinții omului de a întreba și de a se perfecționa — e o funcție originară a vieții. 2. Asigurând creșterea spiritualității, această profesiune se afirmă și evoluează spre o specializare în raport cu complicarea cerințelor vieții și pe măsură ce societățile evoluează spre forme mai complexe. 3. Profesiunea de învățător implică o dotație proprie: chemarea de a se dăruia altora, o învățătură originală, voința de a educa și o tehnică profesională“.

Neamul românesc, ca toate națiunile de altfel, are două destine: unul imanent și altul transcendent. Primul — destinul imanent — însemnează a urma pe calea fatală a vocației, pe care tinde să o perfecționeze după un tip dat. Celălalt — idealul transcendent — stă în funcție de misiunea ce și-o dă un popor în lume. Față de aceste două forme de idealuri, poporul român a luat ca tipuri idealul roman — începând cu școala latinistă — și unitatea națională — atât de evidentă în literatura secolului XIX și începutul sec. XX. În fața acestor idealuri și ținând seamă și de defectele naționale, învățătorul trebuie să aibă „convingerea că slujba sa e un fel de serviciu divin pentru neam“, lucrând, la toate obiectele de învățământ, cu ideea că el este educatorul nației. Când tratează poziția pedagogică a învățătorului în școala românească, autorul începe cu exemplul minu-

nat al lui Grundvig și Kold din Danemarca, rezumând prelegerea astfel:

1. „Se impune mai întâi întoarcerea școlii noastre primare către neam, adică punerea ei în slujba acestei mari finalități care e dezvoltarea neamului. Dela posturile lor, învățătorii români să-și ridice deci glasurile într'o exclamație de încredere: să slujim neamul!“

2. În vederea asigurării unui învățământ rodnic, e necesar să ne ridicăm la administrarea cunoștințelor, dela lecțiile înșirate oră cu oră, una lângă alta, la un învățământ subordonat unor planuri conștiente pe materii și încălzit de idealul suprem al școlii însăși.

3. Ne aflăm azi într'o epocă de mesianism, de plin mesianism, în sensul că se cer acțiuni care să pornească dintr'o mare sursă de credință și nădejde. Timpul pe cere-l străbatem asigură triumful celor entuziaști. Invățătorimea română e deci datoare a se pătrunde de acest adevăr și a lucra sub inspirația binefăcătoare a acestei stări de suflet“.

Trecând la prelegerea închinată învățătorului român contemporan și destinul școlii rurale, cere — după ce arată tipuri de școli rurale de aiurea — ca școala rurală dela noi să aibă adeziunea unanimă a țărănimii, să fie făcută pentru țărani. Școala să țină socoteală de legătura țărănimii cu glia, cu natura, cu Dumnezeu și cu familia. Pentru aceasta se cere: „În școala rurală, învățătorului, pentru a realiza acest scop înalt, i se cere să probeze, pe lângă calitățile învățătorului în genere, capacitatea de cunoscător bun al psi-

hologiei și culturii țărănești și dispoziția de a servi poporul român, ca pe ceva ce stă mai presus de el“.

Un interesant și foarte frumos capitol l-a închinat învățătorilor celebri. După arhicunoscuții Comenius, Pestalozzi, Fröbel, Kerschensteiner, indică pe Kriek, Ada Negri, Mussolini, Simmel, Heywang, Kold, Zulliger, iar dela noi pe Creangă, Eminescu, Pompei. Nu știu pentru ce nu pomeneste pe Lighthart! Șirul prelegerilor se încheie cu un capitol de actualitate care, alături de spinoasa problemă a armonizării salariilor corpului didactic primar, se găsește în ordinea de zi a tuturor congreselor învățătoarești: pregătirea și drumul liber spre așezămintele academice de cultură. D-sa arată ce s'a făcut de către oficialitate și Asociația Generală a învățătorilor, ce se face și ce s'ar mai putea realiza pe viitor în această chestie care așteaptă, fără nicio justificare, un om de curaj și de inimă care s'o rezolve echitabil și definitiv.

Lucrarea d-lui prof. Bărsănescu nu face parte din categoria prozei și versurilor, care sunt închinată în fiecare zi activității învățătoarești; este o justificare și o jalonare fundamentală pe ultimile concluzii ale științei, pe care d-sa o reprezintă cu atâta demnitate și erudiție la Universitatea din Iași, a învățământului, a școlii și învățătorului din România. De aceea lauda sau recomandările pentru lectura acestei cărți închinată învățătorului sunt de prisos. Cine vrea să-și fixeze planurile de educație într'o bază pedagogică și sociologică de beton armat, poate citi lucrarea de față și ne va da

dreptate.

III. Gh. Ungureanu : *Din viața lui Ion Creangă*. Editura Fund. pentru literatură și artă „Regele Carol II“. 1940. E foarte greu să mai scrii ceva nou și original despre Ion Creangă. Până am citit lucrarea d-lui Ungureanu am crezut — și cred că au crezut la fel cu mine majoritatea admiratorilor marelui povestitor — că după d-nii Kirileanu, Călinescu, Lucian Predescu, Timi-raș, Boutiërre și alții mai vechi decât dâșii, nu mai ai ce discoase din viața și opera autorului „Amintirilor“ și a lui „Moș Nichifor Coțcarul“. Creangă a fost, ca și Eminescu, tălmăcit și răstălmăcit. Ce noutăți se mai puteau spune despre dânsul? Și iată că d-l Ungureanu s'a apucat să ne înfățișeze pe Ion Creangă într'o lumină nouă, arătându-ne tuturor că ne înșelăm, că atâția sârguincioși și talentați cercetători s'au înșelat și ei, ba mai mult că însuși Creangă s'a înșelat, scriind, în „Amintiri“, lucruri care n'au fost adevărate. În cartea despre care pomenim, distinsul nostru conjudețean, Ungureanu, publică o serie de documente inedite, sortite să lămurască, să întregească și mai ales să corecteze unele date greșite privitoare la viața lui Ion Creangă. Relativ la originea povestitorului, arată că nu numai după mamă dar și după tată este de origine ardeleană. Cu documente inedite ne arată cine a fost Moș Fotea, Smărăndița și alți eroi din „Amintiri“. Tatăl lui Creangă s'ar fi căsătorit a doua oară cu Smaranda, care la rândul ei pare că ar mai fi fost căsătorită. Mai departe arată cum a fost biserica din Humulești cu o sută de ani în urmă și cine

era dascălul Iordache „fârniitul dela strana mare“. Sensațională este însă data nașterii lui Ion Creangă. Povestitorul s'a născut la 10 Iunie, 1839 și nu la 1 Martie 1837, cum afirmă el. Și pentru a ne convinge, d-l Ungureanu ne reproduce actul de naștere al marelui humuleștean. Mai aduce, în plus, o sumă de mărturii care arată pentru Creangă și-a dat greșit data nașterii. Tot din lucrarea d-lui Ungureanu cunoaștem ce materii se predau în școala lui Balș dela Broșteni și cum era organizată școala domnească dela Târgul Neamț unde a avut Creangă, în clasa I, coleg pe Vasile Conta. Tot din documentele publicate aflăm că feciorul Smarandei, „chiricul“, a fost la Fălticeni, la școala de catiheți, un școlar eminent, având ca învățător (cathet) tot pe-un nemțean, pe Neculai Conta născut la Budeștii-Precista. La seminarul dela Iași, după cum se vedea din documentele publicate, a fost același Creangă sprinten la minte și la cuvânt, tot în fruntea clasei. Mai departe aflăm ce vieață grea a dus povestitorul ca diacon și ca ginere al preotului Grigoriu dela Biserica Patruzeci de Sfinți din Iași. În ceea ce privește cearta lui Creangă cu autoritățile bisericești, d-l Ungureanu caută să restabilească adevărul față de acei care au exagerat din neștiință sau din exces de zel. Deosebit de interesante sunt documentele privitoare la elevul Ion Creangă dela „Institutul pedagogic dela Treisfetitele“. Eminent la toate cu note puse de Titu Maiorescu. Până la cartea de față, nu prea știam prea multe lucruri despre învățătorul Ion Creangă. Printr'o fericită întâm-

plare, d-l Ungureanu a dat peste condica de inspecție dela școala — „școliță“ — unde a funcționat povestitorul. Toate inspecțiile îl laudă și-l califică cu superlative. Nu mai pomenim de trista epocă a excluderii din învățământ! Tot în cartea d-lui Ungureanu se găsesc părerile lui Creangă și ale lui Eminescu despre învățământ. Lucrarea se termină cu amănunte noi despre „bojdeuca“ din Țicău, la care se adaugă o adresă a fostului și neuitatului director al Școlii Normale „Vasile Lupu“, I. Mîtru, care în anul 1915 și-a pus în gând să repare, cu elevii săi, casa în care și-a scris Creangă o parte din operă. Urmează 100 de pagini care cuprind 16 faximile după actele cele mai de seamă și foarte numeroase documente care întregesc lucrarea d-lui Ungureanu.

Cartea distinsului publicist dela Iași ne dă o pildă de muncă și pricepută sârguință. Orice afirmație e făcută pe bază de documente autentice și — ca să fim în nota d-lui Ungureanu — inedite. Sunt sigur că va stârni multe discuții. Dar în fața documentelor care arată că adeseori însuși Creangă s'a înșelat, toate criticile vor amuți. Cel puțin pentru acei care nu vor să bată apa în piuă... În ceea ce ne privește, nu putem face altceva decât să admirăm stăruința și munca d-lui Ungureanu, bucurându-ne că un nemțean de-al nostru a publicat asemenea carte și așteptând nerăbdători cele „două volume“ cu același subiect să apară în librării, s'o recomandăm pe aceasta despre care am referit nu numai colegilor ci tuturor acelor care-l înțeleg pe Creangă, spre atentă

lectură. Părerii critice? Poți critica documentele autentice?

Dumitru Almaș : Miron Costin (2 volume) Editura Națională-Ciornei — București, 1939. Dumitru Almaș este un pseudonim. Omul care se ascunde după acest nume fals, ce ne amintește de Mănăstirea Almaș și de valea ce te duce de acolo, pe-o pânză de basm, până la Horaița, este profesorul Dumitru Ailincăi, născut și crescut la Negrești și dus astăzi de soartă tocmai în marginea de răsărit a Bărăganului. D-sa nu este un debutant. Până la lucrarea despre care pomenim în aceste rânduri, a avut o bogată activitate în ziaristica bucureșteană. Mai are în manuscris, după cât sunt informat, un roman a cărui acțiune se petrece în mare parte în jurul satului Almaș și care n'a apărut din cauză că autorul este concentrat undeva pe una din zonele de concentrare din România.

Cartea „Miron Costin“ este scrisă în genul biografiilor romanțate și ne povestește viața marelui cronicar dela timpul când învăța la colegiul iezuit din Bar și până în clipa când călăii lui Constantin Cantemir l-au decapitat în fața unui han din orașul Roman. D-l Almaș a evitat să ne indice bibliografia de care s'a servit la întocmirea acestei cărți. Dar din lectura celor 600 de pagini pe care le citești ca pe un roman, bănuim că a cercetat mult, că s'a informat suficient, înainte de a se apuca de scris. O sumedenie de amănunte instructive te fac să cunoști viața dela curtea domnească din vremea voievozilor Vasile Lupu, Duca Vodă, Antonie Ruset, Constantin Can-

temir. În vâlmășagul acela de oameni, când nimeni nu mai era sigur că a doua zi va mai vedea lumina soarelui, doi oameni stau la lungi taifasuri, judecând oamenii și vremurile cu mințile lor de cărturari înțelepți: Miron Costin și Mitropolitul Dosoftei. D-l Almaș ni-l prezintă pe Miron Costin nu numai ca un meșter mare al cuvântului, ci ca un om care a fost călăuzit dela vârsta adolescenței și până la moarte de-o singură stea: latinitatea poporului român. Ideea asta a crescut întrânsul ca arborele lui Ieseu, până a ajuns la forma grafică a letopisețelor cunoscute tuturor. Miron Costin a înțeles că vremurile aspre pe care le trăia au încovoiat spinările semenilor săi, făcându-i să meargă mai mult ca reptilele decât ca oamenii. El însă, care citise cronicarii poloni, Istoria Troadei și vitejiile voievodului muntean Mihai Bravul, nu putea pleca fruntea în țărână alături de viermi, nu putea îndura uzurpările străinilor în paguba fraților săi moldoveni și să tacă. Și de aceea a pierit. Cred că Miron Costin a fost așa cum l-a văzut d-l Ailincăi. Când abrașul Vasile Lupu îl târâe după el la Finta, cronicarul se oprește în toiul luptei și privește figura de efigie a lui Matei Basarab, care stătea aproape și conducea lupta, și dorește ca biruința să fie de partea acestui bătrân modest dar demn și viteaz ca un erou din legende. În divanurile domnești, cuvântul lui farmecă și birue. Turcii, Polonii îl caută pentru grele misiuni diplomatice, pentru știința lui neobișnuită. D-l Almaș îl pune în legătură cu ceilalți cronicarii, cu Constantin Stolnicul din Țara Ro-

mânească, cu cărțile populare care circulau pe atunci în popor, cu bogata literatură religioasă ce apărea pe vremea lui. D-sa are un minunat dar de a evoca. Și amintesc pentru aceasta câteva episoade din lucrarea d-lui Almaș: Nourii de lăcuste care surprind pe Miron Costin în drum spre Bar, cutremurul dela Iași care l-a înspăimântat pe Duca Vodă, întâlnirea cu Antonie Vodă la Constantinopol

și moartea cronicarului. Totuși este scris într'o limbă dulce cu arome cronicărești.

Și pentru că nu putem insista după cât ne-ar îndemna inima, o recomandăm tuturor celor care vreau să se instruiască cu lucruri, ce depășesc limitele și posibilitățile manualelor didactice.

M. Cojocaru
Iași

C R O N I C I

Străjerești

Stolul „Școlii Normale de Băieți „Gh. Asachi“ din Piatra-Neamț a executat dela 10 Decembrie 1939 următorul program:

16 Dec. 1939: Serviciul divin la biserica din Dărmănești și împărțirea elevilor la ora 10. Plecarea spre oraș, pentru adunarea stolurilor la biserica Sf. Ion Domnesc și „Procesiunea Stelelor“.

13 Ianuarie 1940: 1) Micul ceremonial. Cândul zilei „Mai bine să întrebi de două ori, decât să greșești odată“. 2) Apărarea pasivă: Lucrare în scris trimestrială: a) „Proprietățile fizice și chimice ale gazelor iritante și sufocante. b) Cum atacă organismul gazele iritante și sufocante și urmările lor? c) Primele îngrijiri date unui gazat. 3) Pregătire pt. ziua de 24 Ianuarie 4) Comunități de muncă (pe secții) 5) Coborîrea Pavilionului național. Evocarea zilei: Charles Drouhet, de d-l prof. Dim. Ciornei.

20 Ianuarie 1940: 1) Micul ceremonial, Cândul zilei: „Volește și ve putea!“ 2) Apărarea pasivă. a) Critica lucrării înscris din 13.1. c. b) Telefonul fără fir de d-l prof. I. Teodoreanu. 3) Ora străjerească: a) Controlul carnetelor și atrib. cuiburilor de serviciu b) Exerciții (noduri, semnalizare) 4) Repaos: jocuri și dansuri naționale 5) Comunități de muncă 6) Coborîrea Pavilionului Național. Evocarea zilei: Compozitorul A. Flectenmacher, de P. Eădescu prof.

24 Ianuarie 1940: 1. Ridicarea Pav. Naț. 2) Cuvântul d-lui prof. D. Ciornei 3) Hora Unirii (cor) 4) Imn străjerească (Popa V. V) 5) Pe-al nostru steag (cor). 6) Cântec (Filimon L. III) 7) Imnul nostru armonizat 8) O scris. dela Muselin — Solo (Stamate C. III) 9) Trăiască România-Mare. La orele 4 p. m. stolul a participat la festivalul Coherței cu 3 coruri conduse de d-l prof. P. Bădescu.

27 Ianuarie 1940: 1) Micul ceremonial, Cândul zilei: „N'am pierdut totul, dacă am păstrat onoarea“ 2) Apărarea pasivă: a) Organizarea sani

tară pt. populația civilă și ajutorul medical al victimelor la formațiunile sanitare de Dr. M. Enăchescu b) Telefonია fără fir de d-l prof. I. Teodoreanu 3) Ridicarea și Coborîrea Pavil. Național după nouile instrucțiuni ale „Străjii Țării”— exerciții 4) Comunități de muncă 5) Coborîrea Pavil. Național. Evocarea zilei: „Petru Maior“, de Dimitriu M. VIII N.

3 Feb. 1940: 1) Micul ceremonial, Gândul zilei: „Până ce vei porunci, învață a asculta! 2) Apărarea pasivă: a) Măsurile de stingerea bombelor incendiare și localizarea unui început de incendiu de d-l prof. I. Teodoreanu b) Cent. VII (echipa sanitară): practica medicală la Spital cu d-l Dr. M. Enăchescu 4) Comunități de muncă, pe secții, 5) Coborîrea Pav. Național, Evocarea zilei: „Neagoe Basarab“, de Pr. Prof. Gh. Cârlig, 6) Stolul participă la difuz. filmelor culturale—străjerești la Cinema „Scala“ In seara acestei zile: Șezătoare literar-muzicală, la școală: 1) Raportul, 2) Imnul Regal, 3) Conferință (d-l director V. Dobrescu): Tradiție și progres 4) Lectură din M. Costin (Chirilă VI) 5) Cântecul pământului (N. Crainic): Galinescu (VI), 6) Maxime și zicători din cronicari: Pascaru (VI), 7) Dolnă solo: Galinescu (VI), 8) Ghicitori Niculcea (VI), 9) Imnul nostru, 20) Cu noi este Dumnezeu. Sub conducerea d-lui prof. V. Țăranu.

10) Februarie 1940: 1) Micul ceremonial, Gândul zilei: „Un popor nu poate birui, decât prin cultura răspândită în mulțime“ 2) a) Echipa sanitară: practica medicală la Spital cu Dr. M. Enăchescu, b) Educația fizică și Muzică, 3) Clacă la sirânsul lemnelor, 4) Comunități de muncă, 5) Coborîrea Pav. Naț. Evocarea zilei: „B. P. Hașdeu“, de Volmer N. Cl. VIII N., după masă: sport de iarnă.

6) Comunicări. Incepând cu ziua de astăzi vor activa, în mod efectiv, pe lângă profesorul-comandanț de serviciu pe stol, doi elevi— străjeri de cl. a VIII-a, în calitate de locuitori pentru formarea deprinderilor străjerești. In seara acestei zile: Șezătoare literar-muzicală, în școală. 1) Raportul, 2) Imnul Regal, 3) Conferința (Pr. u. Cârlig): Insemnătatea credinței în viață. 4) Rugăciune, cor, 5) Din Evang. lui Luca (cap. XIV, v. 7-14) Mihalescu (VIII) 6) Prinos (N. Crainic): Heisu (VIII) 7) Trăiască România Mare, (cor). 8) Lectură evanghelizatoare de Ungureanu (VIII) 9) Imnul nostru (cor). 10) Cu noi este Dumnezeu (cor).

17 Februarie 1940: Micul ceremonial, Gândul zilei: „Nu lăsa pe mâine, cece poți face astăzi“. 2) Apărarea pasivă: Desinfectarea terenului infectat de gaze, curățirea dărâmăturilor și ridicarea bombelor neexplodate de d-l prof. I. Teodoreanu, 3) Comunități de muncă, după unitați de viață pe teme și prin rotație. 4) Ora străjerească, a) Controlul carnetelor, b) Explicarea gândului zilei, c) Exerciții de semnalizare, 5) Coborîrea Pav. Național, Evocarea zilei: „A. D. Xenopol“ Anghel C. VIII-a 6) La orele 4 p. m. echipa de telefoniști: exerciții practice la Oficiul Telefoanelor In seara acestei zile, centuria VII a jucat cu d-l prof. I. Teodoreanu, piesa „O noapte furtunoasă“ de I. L. Caragiale, precedată de conferința d-lui prof. Ioan Gheorghiu (Comediile lui Caragiale).

25 Februarie 1940. Serbarea străjerească a Cent. VII, cu același program, la Tarcău-Neamț.

I. Lumiceanu
Comand. Stol.

INSTITUT DE ARTE GRAFICE

„GH. ASACHI”

Str. Alex. cel Bun Nr. 39 — Piatra-N.

Domniei-Sale,

D *lui G. T. Kirileanu*

Comuna *Piatra Neamt.*

Județul